

moteris

1964

1

sausis
vasaris

T U R I N Y S

J. M. Matienė	Vasario Šešioliktoji	1
Dr. Pr. Skardžius	Lietuvių kalba ir jos senovė	2
P. Orintaitė	Lelija, Šapnas (eilėraščiai)	
F. Kirša	Aš palikau (eil.)	4
E. Gimbutienė	Atsiminimai iš mano studentavimo dienų	5
G. Krivickienė	Amerikietės moters teisės ir mes	9
Dr. M. Anysas	Kovos dėl Klaipėdos	10
J. Augustaitytė -		
Vaičiūnienė	Keli žodžiai, Naktis ant Nemuno (eil.)	12
V. Ramunė	Baltieji paukščiai	13
• Vaiko auklėjimas	Veda D. Petrutytė	15
	D. Petrutytė — Pirmasis mėnuo	16
• Organizacinė veikla		19
• Moterų pasaulyje	J. Gobis — Moterų marksistinėje santvarkoje	
	Žinomesni lietuvių tautiniai šokiai	
	Iz. Matusevičiūtė — Japonijos šilkas	24
• Knygos	Veda I. Kairienė	25
• Madų ir grožio pasaulis	Veda A. Rusinienė	27
• Šeiminių kampelis		28
• Laiškai		

ILIUSTRACIJOS

J. Paukštienė	Šv. Kazimieras	4
Philippe de Champaigne	Paskutinė Vakariene	6
G. Wood	Amerikietiška gotika	9
J. Paukštienė	Pieta	13
A. Makūnaitė	Iliustracija	24

"MOTERIS" Lietuvių Moterų žurnalas Nr. 1 (37) 1964 m.
 Leidėjos: Kanados Lietuvių Katalikų Moterų Draugija.
 Vyr. redaktorė: Izabelė Matusevičiūtė.
 Administratorė: Bronė Pabedinskienė.

Redakcijos ir administracijos adresas: 57 Sylvan Ave., Toronto 4, Ontario. Spaudė "Žiburių"
 Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont. Viršelis ir meninė priežiūra N. Kulpavičienės. Atskiro
 numerio kaina 75 ct. Prenumerata metams \$4.00.

"MOTERIS", Lithuanian Women's Magazine. 1964. No. 1 (37).
 Printed by "The Lights" Printing and Publishing Co. Limited in Toronto. Single copy 75 c.

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

J. M. MATIENĖ

Tai buvo didi diena!

Kovų diena!

Diena abejonių, svyravimų ir didelių ginčų.

Daryti, ar nedaryti?

Skelbti ar atidėti? Skelbti, o jei neištesėsime? Jei vidury kelio pritruks ryžto, pasišventimo, pasiaukojimo? Šiandien tik žodis. O juk tą žodį, paleistą į pasaulį ir į savo tautą, reikės vykdyti. Vykdyti darbus, aukomis ir žmonių gyvybėmis.

Ar bus drąsos visai tautai sukilti į didelį žygį? 123 metus ištūnojus be palaimos, be saulės šviesos, visų užmirštieji ir atstumtieji, be drąsaus žodžio, be pasirinkimo mirti ar gyventi.

* * * * *

Taip galima šiandien vaizduotis dieną, kuri buvo prieš 46 metus, kada vyko pasaulyje didžiulis karas, kada tautos kilo ir gniužo, ir kada pati lietuvių tauta karo pajėgų žiauriai okupuota ir dar žiauriau valdoma ir alinama, gyvena be laisvės ir teisės.

Ateitis buvo tamsi, neaiški, be prašaitės gyventi geriau. Protas nieko nesakė, nes nebuvo patyrimo, nebuvo davinų. Ir galėjai remtis tik svajonėmis, kaip sapnu. Tai ir buvo tik gražus sapnas. Nors ir viliojantis, stebuklingas. Juk ėjo kalba apie Tautos Laisvę. Apie Lietuvos valstybę. Juk tai ir būtų Didžiųjų Lietuvos Kunigaikščių Lietuvos tauta, su sostine Vilniumi, su savo jūra, su Mažąja Lietuva.

Graži svajonė!

Bet ir vėl.

O kur mūsų pulkai? Kur mūsų karžygiai — kariai? Kur mūsų ginklai, patrankos, karo lėktuvai, tankai? Kur pinigai? Iš kur tą viską imsime?

Lengva buvo svajoti dainose, poezijoje, pasakose. Atsivers milžinkapiai, ir iš ten pasirodys Kęstučio šarvuoti barzdočiai vyrai su šarvais ir kirviais, su kalavijais ir žirgais, ir šie vyrai miegoję užburtu miegu kelis šimtmečius, laukė magiško žodžio. Ir tas žodis — Laisvoji Lietuva! Ir buvo lengva nors ir graudu svajoti, kurti ir sapnuoti.

Politikoj to visko nėra. Čia realybė. Čia kietas gyvenimas. Čia kova. Vyras prieš vyrą. Ginklas prieš ginklą. Jėga prieš jėgą. Tauta prieš tautą.

* * * * *

Ir tikrai Vasario 16 Dienos vyrai - signatarai buvo kartu ir politikai ir romantikai.

Politikai — nes pasirinko tinkamą momentą, kada karinės kaimynų jėgos silpo, ir atsirado spraga, į kurią buvo galima įsiterpti. Pasaulinėj politikoj švystelėjo ir mažoms tautoms viltis apsispręsti ir gyventi. Ir nebuvo praleista ta vienintelė proga.

Romantikai — nes tikėjo savo tautos vyrų ryžtu, galia ir noru tapti sau žmonėmis. Lietuvis artojas ir šienplovys per naktį turėjo virsti kariu, drąsiu kovotoju, kuriam nebaisu ir mirti už savo tėvynę. Turėjo atsirasti kartu ir pulkininkų ir generolų, kurie tuos vyrus savanorius vestų į mūsų ir jiems vadovautų.

Turėjo atsirasti ir politikų, kurie vairuos jauną valstybę, kurie eis į santykius su senų patyrusių valstybių vyrais, ves derybas su ministeriais, ambasadoriais, diplomatais.

Turėjo atsirasti kitų žinovų, kurie sėdėtų seimuose, ministerijose, teismuose ir universitetuose, ir visoje kitose valstybinėse įstaigose, ir jieškotų geresnių kelių Lietuvos žmogui gyventi.

O to visko aną dieną nebuvo...

Kraštas ilgos rusų okupacijos nualintas, karo operacijų visiškai sugriautas ir ūkis sunaikintas, žmonės karo veiksmų išblaškyti, o čia tik saujelė pasiryžėlių, pasiryžėlių atstatyti iš nieko Lietuvos valstybę.

Ir Lietuvos valstybė dar tais pačiais metais buvo pradėta statyti ir... atstatyta!

* * * * *

Ir po 46 metų mes ir vėl neturime savo valstybės. Ir Vasario Šešioliktoji liko tik žodis. Žodis šventas, žodis mus įpareigojantis. Ir vėl tik viltis ir šviesi svajonė.

Ir nepameskime tos vilties! Ir neatsizadėkime gražios svajonės — dėl jos verta ir gyventi ir mirti!

Lyginamasis kalbų mokslas yra susekęs, kad daugumas Europos ir dalis Azijos kalbų priklauso vadinamajai indoeuropiečių kalbų šeimai. Toliau yra pastebėta, kad tos kalbos senų senovėje, dar priešistoriniais laikais, buvo sudariusios vieną bendrą kalbą, arba prokalbę, kuri skildama ilgainiui davė pradžią atskiroms ide. kalboms, jų tarpe ir lietuvių kalbai.

Patys lietuviai istorijos šviesoje yra pasirodę visai vėlai, tik XI-to amžiaus pradžioje, bet jų kalba siekia daug gilesnės senovės. Joje yra išlikusių žodžių, kuriuos tepažįsta tik pačios seniausios ide. kalbos; pvz. lietuvių *bebrus*, *Dievas*, *dūmas*, *javas*, *ratas* ir kt. labai primena sen. indų *babhrus*, *devas* (iš *deivas), *dhūmas*, *yavas*, *rathas*, o liet. *ąsa* (iš *ansa), *ausis*, *paršas*, *sėdėti* ir kt. yra visai panašūs į lot. *ansa*, *auris* (iš *ausis), *porcus*, **sede.re*. Visos šios bendrybės galėjo atsirasti tik tais laikais, kai ide. kalbos dar nebuvo suskilusios arba jų ryšiai su prokalbe dar tebebuvo visai tamprūs. Taigi lietuvių kalba nuo pat žilosios senovės, maždaug už kelių tūkstantmečių prieš Kristų, ligi šių dienų yra išlaikiusi daugelį tokių senoviškų dalykų, kurie kitose dabartinėse ide. kalbose yra jau išnykę arba taip pakitę, kad juos dabar vos begalima atpažinti.

Šitokią didelį savo kalbos senoviškumą lietuviai galėjo išlaikyti dėl to, kad jie ilgus amžius yra gyvenę nuošaly, toliau nuo didžiųjų prekybos bei susisiekimo kelių ir visai nutolę nuo judriojo antikinio pasaulio. Dėl tos ilgos izoliacijos jų kalba galėjo ilgai pasilikti nepaliesta antikinės ir vėlyvesnės Vakarų Europos kultūros bei civilizacijos. Dėl to ji, plisdama daugiausia pati savaime, be didesnių pašalinių įtakų, iš vienos pusės galėjo savyje išlaikyti nemažą gilią senovės; iš kitos pusės, vystydamasi beveik izoliuotai, ji daug kur yra nuėjęsi skirtingu, savaimingu keliu, kuris aiškiai pasireiškia dabartinėje jos vartosenoje ir ryškiai ją skiria ne tik nuo jos giminaičių baltų, bet ir nuo kaimynų slavų bei germanų kalbų.

Dabartinis lietuvių kalbos pobūdis

Prasidėjusi beveik nepasiekiamose amžių glūdimuose, lietuvių kalba yra visą laiką be atvangos kitėjusi ir nuolat įvairėjusi. Bet tolydžio įvairėdama, ji nėra pasidariusi koku nors bespalviu mišiniu: ilgai plitusi atskirumoje ir pašalinių įtakų mažai veikiamą, ji ligi šių dienų galėjo išlikti visai vienašalė, iš esmės nesumišusi su kitomis kalbomis. Todėl labai senų skolinių, paskolintų iš kaimyninių kalbų, lietuvių kalboje yra labai maža. Patys seniausi iš jų yra negausūs kultūros

žodžiai, drauge su daiktais paskolinti iš germanų (pvz. *gatvė*, *šarvas*, *kunigas*, *pinigas* . .) arba kiek daugiau iš kaimyninių slavų (pvz. *kubilas*, *pipiras*, *stiklas*, *šilkas* ir kt.). Vėlyvesniais laikais, susidūrus su naujomis V. Europos sąvokomis, ypač XIV-tame amžiuje priimant krikščionybę, arba šiaip iš kaimynų ėmus skverbtiis svetimai įtakai, ypač per benutaustantį augštąjį luomą, į lietuvių kalbą pateko didesnis skaičius svetimybų, bet jos čia perdaug neįleido šaknų, neigiamai nepaveikė visos lietuvių kalbos sudėties, ir todėl, reikiamam laikui atėjus, daugumas jų galėjo būti lengvai pašalinta, nes šalia jų jau nuo senovės nemaža yra buvę ir visai tinkamų pakaitų; pvz. *grieko*, *peklos*, *razumo*, *smerties* ir kt. vietoje jau senovinėje raštų kalboje buvo vartojama *nuodėmė* (arba *nuodžia*), *pragaras*, *protas*, *mirtis*. Dar daugiau svetimybų buvo išravėta paskutiniais laikais, jau atbudus tautinei lietuvių sąmonei; pvz. užuot *akuliorių*, *dūšios*, *gazetos*, *gromatos*, *nodiejos*, *sūdo*, *zerkolo* ir daugelio kitų buvo pradėti vartoti seni savo žodžiai arba naujadarai – *akiniai*, *siela*, (arba *vėlė*), *laikraštis*, *laiškas*, *viltis*, *teismas*, *veidrodis*. Tai buvo lengva padaryti dėl to, kad lietuvių kalba, kaip jau minėta, yra iš senovės išlikusi perdaug nesumišusi su kitomis kalbomis ir savyje išlaikiusi daug senų ir būdingų darinių, todėl daugelis naujų sąvokų be jokios sunkenybės galėjo būti nusakyta visai tinkamais senais paveldėtais žodžiais arba lengvai suprantamais ir vykusiais naujadarais; pvz. *mokykla*, *pieštukas*, *skaitmuo*, *skustuvas*, *teismas* ir kt. Šiandien jau plačiai yra įsigalėję visoje lietuvių kalboje, ir niekas nebeįsivaizduoja, kad tai yra naujai sudaryti žodžiai.

Bet paskutiniais laikais, ypač nepriklausomybės metu, Lietuvai vis daugiau įsitraukiant į V. Europos kultūrinį gyvenimą, ilgainiui šalia lietuviškų darinių dar prisireikė ir tarptautinių žodžių, kurie sutinkami visose kultūringose kalbose ir vartojami visuotinėms sąvokoms žymėti. Tuo būdu lietuvių kalboje įsigalėjo tokie žodžiai kaip *elektra*, *idealas*, *kultūra*, *materializmas*, *psichiatras*, *zona*, *žirantas* ir kt. Tačiau ir šalia šitos rūšies svetimybų buvo visdėlto dar įvesta visa eilė pakaitų tarptautinėms svetimybėms; pvz. šalia *absurdo*, *ortografijos*, *predikato*, *produkto*, *progreso*, *substantyvo* ir daugelio kitų panašių svetimų žodžių dabar jau visuotinai yra įsigalėję *nesąmonė*, *rašyba*, *tarinys*, *gaminys*, *pažanga*, *daiktavardis* ir kt.

Lietuvių rašomosios kalbos raida

Nors pati lietuvių kalba yra labai sena, bet jos rašliava yra prasidėjusi visai vėlai, tik XVI-tame amžiuje. Mat, ilgus amžius, net ir sukūrę savo didelę vertybę, ypač Vytauto Didžiojo laikais, lietuviai bendriems reikalams ligi tol yra vartoję ne savo gimtąją, bet iš pradžios lotynų, vėliau gudų, rusų ir pagaliau lenkų kalbą. Tik prasidėjus reformacijai, buvo susi-

* Žvaigždute žymima atstatytos žodžio lytys.

: Du taškai reiškia balsio ilgumą, vietoje brūkšnelio viršuje.

SV. KAZIMIERO
BAŽNYČIA VILNIUJE,
DABAR PAVERSTA
ANTIRELIGINIU
MUZĖJUMI

rūpinta spausdintu lietuvišku žodžiu naujam mokslui skleisti. Tam reikalui Martynas Mažvydas 1547 m. išleido pirmąją lietuviškąją knygą. Po to lietuvių raštų kalba ypač gražiai buvo pradėjusi klestėti į to amžiaus pabaigą ir beveik visame XVII-tame amžiuje. Bet atslūgus reformacijos įkarščiui ir susilpnėjus katalikiškajai reakcijai Didž. Lietuvoje, XVIII-me amžiuje lietuvių raštų kalba buvo beveik visai sunykusi, tiesiog merdėjo, niekieno nežiūrima ir nepuoselėjama.

Tik XIX-to amžiaus pradžioje, Vilniaus universiteto metu, V. Europos romantizmo įtakoje ėmus daugiau rūpintis lietuvių tautos praeitimi ir žodine kūryba, buvo tuo pat laiku pradėta daugiau domėtis ir lietuvių kalba. Šis domėjimasis ypač padidėjo to paties amžiaus antroje pusėje, kai 1856 m. pasirodžius A. Schleicherio pirmai moksliskai lietuvių kalbos gramatikai ir kiek vėliau Fr. Kuršaičiui išspausdinus monumentalinius savo lietuvių kalbos veikalus, buvo pačioj Lietuvoj pradėta daugiau rūpintis lietuvių kal-

bos atgaivinimu ir tyrinėjimu, — čia didelis nuopelnas tenka S. Daukantui, vysk. M. Valančiui, vėliau vysk. A. Baranauskui, jo mokiniui kun. K. Jauniui ir kt.; iš kitos pusės lietuvių rašomosios kalbos kūrimo darbas buvo dar toliau pirmyn pastūmėtas, kai aušrininkai ėmė žadinti lietuvių tautinę sąmonę ir tuo būdu kelti lietuvių kalbos reikšmę tautos gyvenimui ir kultūrai.

Galima sakyti, kad dabartinė lietuvių rašomoji kalba, kurios pati užuomazga yra prasidėjusi dar kiek prieš Aušrą, pagrindinę savo kryptį kaip tik daugiausia yra išryškinusi pačiu Aušros metu, o tos kalbos nukreipimas į tikrąsias vėžes, jos pagrindinių gairių nurodymas yra visų pirma Jono Jablonskio (Rygiškių Jono) ir vėliau Kazimiero Būgos nuopelnas.

Ištrauka iš dr. Pr. Skardžiaus "Bendrinis lietuvių kalbos kursas" 1962 m. Čikaga, Pedagoginio Lituanistikos Instituto leidinio.

ŠV. KAZIMIERAS (aliejus)

J. PAUKŠTIENĖ

Nuosavybė kun. dr. P. Celiešiaus

PETRONĖLĖ ORINTAITĖ

L E L I J A

(Šv. Kazimierui)

Žėri žėri lelija jo rankoj,
Ir širdis tartum gėlė skaidri.
Amžinybės angelai aplanko,
Ir į dangų —
Šventą tėviškę žiūri...

Purpurai karalių sostą kaišo,
Deimantu švytruoja aukso karūna!
Smaguriai didžiūniški lobingų vaisių...
Tik tavoji —
Siela tolių alkana...

Laiko dulkėse trupės karalių bokštai,
Plieno kalavijai sutrūnės...
Nieko, nieko tu daugiau netrokšti,
Vien padangių —
Mirgančios žvaigždės...

S A P N A S

(Žiemos naktis tėviškėje)

Naktį tėviškėj brendu per sniegą —
Sodo stagarai lyg griaučiai tyloje...
Mano protėvių čia širdys miega,
Kaip karalių vėlės pilyje...

Aš einu ir — negaliu išeiti,
O tvoros nei vartų jau nėra...
Vien pakluonėj virpa drebulaitė,
Ir tos eglės — tartum gedulo skara...

Parklumpu senam kieme į sniegą
Ir matau — nė svirno jau nėra...
Tiktai medžiai, tiktai žemė miega,
O naktis — piktai juoda ir negera...

FAUSTAS KIRŠA

Čia dedame vieną eilėraštį mūsų gabaus poeto
Fausto Kiršos, mirusio šių metų sausio 5 d. Bostone:

A Š P A L I K A U

Aš palikau tėvų statytą namą
Su augštu baltu kryžium pakelej.
Ten giminė jau šimtmečius gyveno.
Kai kraujas dings, ten amžiai kaupsis vėl.

Nebus manęs ir daugelio iš mūsų,
Bet ten lankysis giminių dvasia.
Ir palikuonis, saulėn kreipdams ūsą,
Gal prisimins, kas žemę vartė čia.

Dabar matau aš viską kaip prieš mirtį:
Skardžius, upes, pelkynus ir miškus,
Dirvas, dirvonus ir prieš saulę svirtį,
Ir blezdingų pasiūrėje vaikus.

Kaip motina keliauja į bažnyčią,
Kaip tėvas svirną sveikina raktu,
Kaip ten šeima linksmi juokauja gryčioj, —
Taip būdavo, dabar matau, matau...

Matau: mamytė atnešė man duonos:
"Ganyk, vaikel, užaugsi, būsi vyrs!"
Pavakary į rūką drimba kluonas.
Bus pieno daug. Mamytė glostys, girs...

O Viešpatie, kaip kitos šiandien dienos:
Ne kūnas vaikšto, tik blanki vėlė.
Pikti veidai, gal po sočios skerdienos,
Nulaužę kryžių pakelej.

MERGAITĖ PARDAVINĖJA "KAZIUKO" ŠIRDELES VILNIUJE

ATSIMINIMAI IŠ MANO STUDENTAVIMO DIENŲ

ELENA GIMBUTIENĖ

Mokslas augštosiose Rusijos mokyklose, kaip ir dabar, prasidėdavo anktyvą rudenį. Kiek išsigandusi, bet pakilioje nuotaikoje ėjau į medicinos fakulteto Augštuosius Moterų Kursus — moterims skirtą, universitetui lygią mokyklą. Tėvų leidimą, taip sunkiai įsigytą brandos atestatą ir mergaičių gimnazijos pažymėjimą buvau jau birželio mėn. įteikusi kursų raštinei. Dabar nešiausi tik pranešimą esanti priimta. Šiuos kursus tačiau neilgai man teko lankyti. Slėgė mane seni mūrai, siauri koridoriai, tamsios, perpildytos auditorijos. Kentėjau tik tol, kol reikėjo susipažinti su lavonine. Profesūros, matyti, norėta atskiratyti nereikalingo balasto, nes, dar nepradėjus kaip reikia dėstyti anatomijos, naujokės buvome po keletą kartų siunčiamos pasižiūrėti vyresniųjų studenčių pratybų lavoninėse. Su ašaromis maldavau tėvelį, kad leistų kur kitur mokytis, kol sutiko, kad pereičiau į Golicino Augštuosius Žemės Ūkio Kursus. Laimei, mokslas ten prasidėdavo pora savačių vėliau. Panašiai, kaip kad dabar Harvardo universitete (Bostone), anais laikais moterys nebuvo įsileidžiamos į Maskvos Žemės Ūkio Akademiją, bet turėjo savo atskirą Žemės Ūkio mokyklą, kurioje dėstė tie patys profesorai. Mano kurse buvo apie 300 klausytojų, aišku, vien tik moterys. Čia, daugiau, negu medicinos fakultete, buvo mergaičių, kilusių iš kaimo ir vyresnio amžiaus moterų, buvusių pradžios mokyklų mokytojų. Mokymo sistema Golicino kursuose, kaip ir daugumoje Maskvos augštųjų mokyklų, buvo tuomet dalykinė: vieno kurio kurso dalykus galėjai studijuoti dvejus, net trejus metus ir jei tvarkingai sumokėdavai mokslapinigius ir laikas nuo laiko išlaikydavai kokią egzaminą, niekas tavęs iš mokyklos nevarydavo. Studentai gi subrendę žmonės. Ta-

čiau tik nedidelis jų nuošimtis sugebėdavo baigti studijas mokyklos plane numatytu laiku. Labai paplitęs buvo "amžino studento" tipas, nebaigdavęs mokslo per 10-15 metų. Daugumas studentų turėdavo patys sau užsidirbti pragyvenimą ir mokslapinigius. Daug studentų įsiveldavo į politinį gyvenimą. Tai buvo komunizmo aušros gaidynė. Liaudiškumas, socializmas, Engelso ir Markso veikalų studijavimas, politiniams rateliams ir partijoms priklausymas buvo laikomi studentų "augšto tono" privalumais. Bet ar visos supratom tikrąją viso to prasmę — labai abejoju. Atatinkamai išsirutuliojo tuometinis studentės tipas. Trumpi, berniukiškai nukirpti plaukai, trumpas, siauras sijonėlis (kelnių tada mergaitės dar iš viso nedėvėdavo), vyriški, ant sijono užleidžiami ir namie austa juosta surišti marškiniai; madoje buvo "kosovorotkos" — stačia apykakle ir įstrižu prakirpimu, ryškių spalvų — raudonos, avietinės ar rugiagėlių mėlynumo, auliniai batai, bet augštais kulnimis. Kaikurios mergaitės prie beveik vyriškų drabužių bei šukuosenos derino tikrai moteriškus, koketiškus batukus. Nemaža tačiau buvo ilgaplaukių, palaidomis kasomis, moteriškai, dargi elegantiškai apsirengusių. Neretai pasitaikydavo tautinių drabužių; nemačiau tik lietuviškų. Studentės grupavosi pagal kilmę, pagal luomą, pagal politines pažiūras. Buvo ukrainiečių, kaukazičių, sibiriokių, Pavolgio rateliai, Engelso vardo pusiau slapta draugija. Atskirai laikėsi rusų žemvaldžių-dvarininkų dukros. Miesčionių, kilusių iš senoviškų pirklių šeimų buvo mažai. Visai nebuvo žydaičių — joms agronomija netiko. Lietuvačių nei lenkačių, bei katalikių mano kurse nebuvo.

Mano šeima buvo mišri; tėvas, ūkininko sūnus, bu-

vo susipratęs lietuvis, ir su juo nuo pat vaikystės kalbėjomės lietuviškai; motina, gimusi Brazauskaitė, buvo kilusi iš dvaro, o Lietuvos dvarai anais laikais buvo lenkų kultūros židiniai; namie vyravo lenkų kalba, bet tėvas kur tik pasitaikydavo proga vertė vartoti lietuvių kalbą.

Pradėjus studijuoti agronomiją (1912 m.) įsigijau daugiau pažįstamų studentų tarpe. Golicino kursai turėjo netoli Maskvos, Kuzminkuose, savo ūkį, kuriame "golicinkos" dviejų vasarų bėgyje atlikdavo reikalingus joms agronominius pratimus. Šalia mūsų rezidencijos, Perevoje, buvo Matavimo Instituto pratimų plotai. Ten, tuo pat metu, kaip ir mes, matininkai irgi atlikdavo savo praktiką. Vaikinai ateidavo į farmos krautuvėlę nusipirkti kiaušinių ar pieno produktų. Taip užsimegzdavo pažintis... Steponas Kolupaila supažindino mane su Leonidu Gimbutu būsimu mano vyru, kaip tik tuo metu, kai vieton durų nėriau į savo kambarį pro... langą; mat, trumpesnio kelio būta. Ne visus matininkus lietuvius vienodai gerai pažinojau. Kitus tik iš matymo ar Leonido pasakojimų. Su daugeliu jų vieną kitą kartą pašokdavau "Bratniako" baliuje. "Bratniakas", kaip pats pavadinimas rodo, buvo lenkų ir Lietuvos dvarininkų studentų savišalpos organizacija. Susipratę lietuviai nesidėjo prie jos, bet į jos ruošiamus balius ėjo visi, kas mėgdavo pašokti, nes Bratniako baliai buvo vieni iš prašmatnesnių visoje Maskvoje. Jie vyko didžiojoje marmurinėje Bajorų sąjungos (Dvarianskoje Sobranije) salėje, kur lengvai sutildavo 500 šokėjų porų. Puikus orkestras ir "augštas tonas" priviliodavo daug svečių. Vyrai ten eidavo su frakais, studentai su galia uniformomis; moterys su ilgom balinėm suknelėm. Baltos odinės pirštinės buvo privalomos visiems. Bilietai buvo brangūs: svečiams po 5 rublius, studentams – po rublį. Dažnas studenčiokas visą savaitę atsisakydavo pietų, kad tik galėtų ten pakliūti. Surinktų pinigų užtekdavo visiems metams duosniai dalinamoms pašalpoms.

Iš mergaičių nedaug teturėjau artimesnių draugiu: Stulginskaitė Karolina ruošėsi medicinai, bet tuoj iškėję už Petrausko. Antonija Hrynjevičkaitė, kartu

su savo senele, tėvo motina, studijavo meną; jos sesuo Marytė domėjosi baletu. Muzikos mokėsi Janina Tomaševičiūtė, Leonido seserų gimnazijos draugė. Šimkevičių, Kolupailų, Tomaševičių, Gimbutų, o kartu su jais ir Nasvyčių vaikai gimnaziją lankė Mintaujoje. Janina, dar bestudijuodama iškėję už St. Kolupailos, kuris baigęs Mat. Institutą kiek anksčiau už kitus, buvo paliktas ten asistentu. Pas Kolupailus susitikdavau su Adele Nezabitauskaite - Galauniene. Ji Maskvos konservatorijoje mokėsi dainavimo. Iš jos žinojau apie Petrą Oleką, Juozą Gruodį, Stasį Šimkų, Pauliną Valavičiūtę. Visi jie dažnai dalyvaudavo Maskvos Lietuvių Savišalpos ar liet. studentų draugijų vaidinimuose ir koncertuose. Nemaža lietuvių studentų tekdavo sutikti lietuvių bibliotekoje, kurios vedėju buvo Liudas Daukša, veikliai dalyvavęs studentų laikraščio "Aušrinė" (1910-1913) redagavime. Čia išsiskirdavo matematikė Marija (Munė) Mašiutaitė, Prano Mašiotto duktė: man ji imponavo savo gražia lietuvių kalba, giliu politikos supratimu ir nepaprastu veiklumu L. Stud. dr-jos reikaluose. Nors buvome pažįstamos dar nuo vaikystės dienų ir neva draugaudavom, bet viena kitos visai nesupratom. Ji tuomet buvo visiškai susipratusi lietuvių, aš gi savo pažiūrose buvau artimesnė Lietuvos dvarininkų platformai.

Pirmajam Pasauliniam karui prasidėjus į Maskvą atvyko apie 15.000 lietuvių ir Liet. Studentų, bei Liet. Susiėlpimo dr-jų veikla žymiai pagyvėjo. Be tų dviejų organizacijų atsirado Nukentėjusiems dėl karo šelpai Maskvos skyrius; Lietuvių Farmacininkų s-ga, daug metų veikusi pusiau slapta, 1915 metais tapo valdžios patvirtinta. Žymiai išsiplėtė 1910 metais įsteigtos studentų Ateitininkų draugijos veikla. 1915 m. įsisteigė Lietuvių Dramos bendrovė; jos tikslas buvo padėti scenos meną studijuojantiems lietuviams ir organizuoti lietuviškus vaidinimus: veikliai ten dalyvavo A. Sutkus, Adelė Nezabitauskaitė, O. Rimaitė, du Bieliūnai, P. Valavičiūtė.

1914 metais Maskvon atvyko seserys Elena ir Vladzė Šalkauskaitės, gimusios Žemaitijoje. Įdomi moteris buvo Šalkauskaičių motina, kuri kartu su jomis gyve-

no Maskvoje ir padėdavo joms iš savo uždarbio. Kaip ir daugumas anų laikų ūkininkaičių, pamokyta kiek rašyti bei skaityti, jauna ištekojo ir tęsė savo lavinimąsi skaitydama atliekamą laikui. Paaugus mergaitėms, neva joms padėdama, pati iš vadovėlių išėjo visą gimnazijos kursą, o kai dukterys ėmė studijuoti komerciją Maskvos Komercijos Institute, neblogiau už jas įsigilino į tą mokslų šaką. Su Šalkauskaitėmis draugavo Antanina Gustaitytė, ūkininkaitė iš Suvalkijos. Studijavo geografiją. Ištekojo už kooperatininko Mato Šalčiaus, kuris irgi mokėsi Maskvoje. Arčiau su Antanina, jau Šalčiuvienė, rašytoja ir visuomenės veikėja, susipažinau Kaune ir ypač susidraugavau, kuomet su ja ir su Birute Vileišyte, Alenos Deveininės seserimi ir su mūsų delegacijos pirmininke Ona Mašiotienė, 1930 Vytauto Didžiojo metais teko dalyvauti Tarpautiniame Moterų Kongrese Vienoje.

Daug lietuvių pasirinko Pedagoginį Institutą. Onutė Leonaitė (vėliau inž. Stepono Kairio žmona), Jūlytė Lozoraitytė, Marytė Nemeikšaitė, dr. Juozo Nemeikšos sesuo. Regina Seniauskaitė — vėliau ištekojo už diplomato Sidzikausko — irgi buvo Pedagoginio Instituto studentė, tačiau vėliau dirbo diplomatinėje tarnyboje. Valė Čiurlionytė (Karuzienė) studijavo pedagogiką, bet mokslo nebaigė, neturėjo laiko beglobodama savo seserį Jadvygą Čiurlionytę, kuri kartu su Vale atvyko Maskvon muzikos studijuoti. Tai seserys mūsų didžiojo dailininko ir muziko Mikalojaus Konstantino Čiurlionio. Visi jie gimė ir augo Druskininkuose vargoninko šeimoje. Pinigų pertekliaus nebuvo. Reikėjo kovoti su kietu gyvenimu. Valė buvo lyg ir Jadzės motina ir kaip motina dėjo visas pastangas palaikyti sesers sveikatą. Pati gi buvo „geležinė“: nedavalgiusi, nedamiegojusi, paskutinį pamokomis uždirbtą skatiką atiduodavo Jadzei, kad tik ji turėtų geresnes sąlygas kūrybai... Be Jadvygos ji globojo dar savo jaunesnįjį brolį Joną Čiurlionį, kuris Krokuvoje studijavo Muzikos Konservatorijoje, buvo geras fortepijono virtuozas ir puikiai išpildydavo brolio kūrinius. Valė gal daugiausia iš visų savo šeimos narių rūpinosi Mikalojaus paveikslų apsauga ir jų subūrimu į Čiurlionio galeriją.

Halina Kairiūkšytė (Jacinienė-Eliassova) Maskvoje mokėsi Pedagoginiame Institute; domėjosi meno istorija, vėliau studijavo Šveicarijoje, kur įsigijo doktora-

tą; dalyvavo meno parodose patiekdama įdomių tapybos darbų. Kita menininkė — Jūlytė Jablonskytė lankė Šaniavskio universitetą. Kotryna Olekaitė, žinomo gydytojo Olekos duktė, kaip ir aš, augo ir gimnaziją baigė Rusijoje — Maskvoje. Studijavo Maskvos dantų gydytojų mokykloje Arbate (Maskvos priemiestis). Baigus šią mokyklą gavo odontologijos daktaro laipsnį prie Maskvos universiteto, 1916 m. Du Olekaitės broliai pasižymėjo Kauno teatre: Petras Oleka, kaip operos solistas, o Andrius Oleka-Žilinskas, kaip dramos artistas ir buv. Lietuvos Valst. Dramos režisierius.

Vanda Daugirdaitė (Sruogienė) atvyko Maskvon 1916 metais. Kadangi jos motina (J. Paulavičiūtė) buvo kilusi iš dvaro, mažoji Vanda buvo auginama lenkiškoje patrijotinėje dvasioje. Tėvas gi rūpinosi, kad ji nuo pat mažens išmoktų žemaitiškai. Atostogų metu Vanda dažnai lankėsi Lietuvoje, kur jos tėvai netoli Viekšnių turėjo dvarą. Ten Vanda susitiko su Jadze Čiurlionyte. Jos pasakojimai apie ką tik mirusio brolio Mikalojaus kūrybą padarė Vandai nepaprastai didelį įspūdį ir, galimai, nulėmė tolimesnį jos apsisprendimą pasukti Lietuvos keliu. Maskvoje Vanda apsisusto pas tėvo giminaitę Gabrielę Laucevičienę ir draugavo su Gabrielės dukromis, kurios buvo Vandos amžiaus. Su viena jų, Zose, Vanda ypač susiartino. Mergaičių globėjū ir vadovu Maskvos studentų gyvenime buvo Laucevičienės brolis, Tadas Petkevičius, aktyvus Liet. studentų dr-jos narys. Tadas jų neėmė į jokių liet. studentų susirinkimų, kol išmoksiančios dorai lietuviškai kalbėti. O čia nebuvo nei laiko, nei progų mokyti lietuviškai: stojusi į Komercijos Institutą, Vanda turėjo iki Kalėdų pasiruošti nelemtiems brandos atestato egzaminams. Be Laucevičiūtės Vandos artimesnių draugių ratelį sudarė Marytė Nemeikšaitė, Zosė Liandsbergaitė (buvo keturios seserys Liandsbergaitės, visos buvo studentės, bet ko mokėsi — nežinau), Jūlytė Lozoraitytė, Jūlytė Jablonskytė (būsimoji Petkevičienė) ir iš seniau jau pažystamos Čiurlionytės. Pas Čiurlionytes Vanda susitiko su Baliu Sruoga tuomet draugavusiu su Vale Čiurlionyte. Anais laikais visi draugai bei draugės tebevadino Vandą „ožka“, kas ją darė visai nelaiminga. Tik vienas Sruoga tada buvo jai draugiškesnis, pataisydavo jos klaidas, kai ji išdrįsdavo prabilti lietuviškai. Ėmė ją įsileisti ir į studentų dr-jos susirinkimus, kur Vandos žodžiais, nuolat ginčijosi

GERUČIŲ BROLIŲ BAŽNYTELE VILNIUJE

tarp savęs Jonas ir Ona Mašiotai (vedę ir karo metu atvykę iš Vilniaus) ir Munė Mašiotaitė, bet ginčų esmės ji dar negalėdavo pagauti... Kitame susirinkime studentai skaitė ir gėrėjosi V. Krėvės rankraščiais. 1917 metais įsiliepsnojus revoliucijai, Vanda ir Zosė Laucevičiūtė atsiduria pas Vandos tėvą Ukrainoje. Būsimosios jos pamotės — lenkės — persekiojimui mergaičių "litvomanijos" skatino jas dar daugiau mokytis lietuviškai; turėjo su savimi Vinco Krėvės Šarūną, Kriaušaičio (Jablonskio) liet. kalbos gramatiką ir Tado Petkevičiaus redaguojamos "Santaros" vieną numerį su Balio Sruogos eilėraščiu... 1918 metais Vanda jau Vilniuje. Susitikusi Tada Petkevičių Lietuvos Tarybos rūmuose prašnekina jį lietuviškai. "Nuo tada prasideda mano sąmoningas lietuviškas gyvenimas, o prieš tai — miglos" rašo man Sruogienė viename savo laišku.

1916 metais, jau besiruošdama diplominiams egzaminams, persikėliau gyventi ir studijuoti į Petrovsko Razumovskoje (už Maskvos ribų) Žemės ūkio Akademiją. Iki šiol mergaičių ten neįsileisdavo. Apsigyvenau mano tėvų draugo prof. Dionizo Rudzinsko šeimoje. Ten tebegyveno archeologė M. Rudzinskaitė, profesorius sesuo.

1917 metų pavasarį Maskvoje buvo sušauktas liet. mokytojų suvažiavimas, kurio metu tapo įkurta Liet. Mokytojų sąjunga. Jame dalyvavo daugumas studentų pedagogų. Suvažiavimo prezidiumą ir įkurtos Mokytojų s-gos valdybą sudarė iš Voronežo atvykę Liet. gimnazijos mokytojai ir senesni visuomenės veikėjai.

Maždaug tuo pat metu, kaip Liet. Mokytojų s-ga, Maskvoje tapo įsteigtos politinio pobūdžio Demokratinė Tautos Laisvės Santara ir Lietuvių Moterų Laisvės sąjunga. Moterų sąjungoje veikliausiomis buvo Ona Mašiotienė, Munė Mašiotaitė, Veronika Brazytė. Sąjungos susirinkimuose lankėsi beveik visos vyresnės, lietuviškai nusistačiusios, studentės.

Maskvoje būta ir mecenatų — bene labiausiai buvo žinomas M. Šlepavičius, bostoniško Aleksandro Šlepavičiaus tėvas. Turtingas prekybininkas didelę savo pajamų dalį skyrė tautiečių, ypač lietuvių studentų

šelpimui. Karo metu, kuomet Maskvoje susitelkė daug pabėgėlių iš Lietuvos, Šlepavičius buvo suorganizavęs valgyklą, kur kas dieną buvo teikiama apie 2000 nemokamų pietų. O kiek pašalpų gaudavo neturtingi studentai!

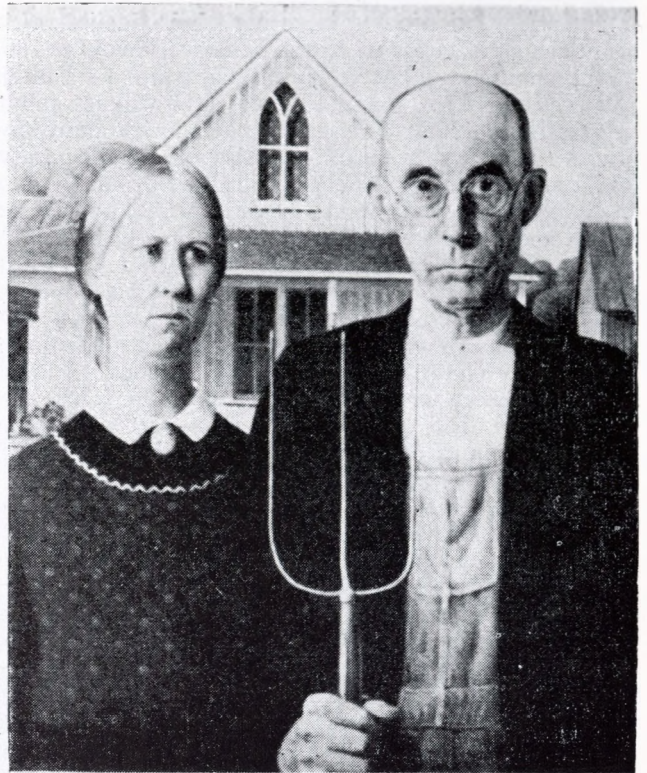
Lenkų kalba mane valdė iki Pasaulinio karo pabaigos. Būdama studente priklausiau lenkiškai kalbančiai Lietuvos dvarininkaičių grupei. Tėvas, su kuriuo dažniausiai kalbėdavau lietuviškai, 1915 metų pavasarį buvo pašauktas į kariuomenę, kur iki karo pabaigos vadovavo geležinkelių statybos daliniui. Neliko su kuo nė lietuviškai kalbėtis. Tėvo dalinyje dirbo ir mano būsimas vyras Leonidas Gimbutas. Namie, ypač kai pas mus apsigyveno mano senelio pusbrolis, Aloyzas Brazauskas su visa savo šeima, įsivyravo visiškai lenkiškoji dvasia. Dargi su savo sužadėtiniu Leonidu G., kilusiu iš žemaičių bajorų šeimos, susirašinėjau tik lenkiškai. Vieni tik Mašiotai, Ona mano motinos sesuo, ir jos vyras Jonas, karo metu gyvenęs Maskvoje, ir jų giminaitė Munė Mašiotaitė, dažnai mane kalbino mesti lenkiškumą. Su Mune nueidavau į Liet. Studentų draugijos susirinkimus. Bet aš vis dar miegojau... 1917 m. kovo 21 d. apsidėm. 1917 metų rudens Maskvoje įsiliepsnojo revoliucija. Suaktyvėjo ir lietuvių politinių organizacijų veikla. 1919 metų pavasarį mudu su Leonidu ir mažuoju Jurgiuku grįžome į Lietuvą. Slaptai, nes Leonidas buvo pašauktas į raudonąją armiją ir be specialaus leidimo negalėjo peržengti Maskvos miesto ribų. Pagaliau atsidūrėme savo žemėje. Aprimus karo veiksmams keliaujame į Anykščius. Čia mano tėvų tėviškė. Nusprendžiame su vyru tarpusavy lietuviškai tekalbėti. 1919 m. rudens Leonidas padovanojo man Vinco Kudirkos raštus ir Vaižganto Pragiedrilius. Tai buvo mano pirmieji vadovai naujame gyvenimo kelyje. Mano vaikai lenkiškai nebekalbėjo... Niekad neišmokau geros lietuvių tarties, o kiek naktų praleidau bekaldama lietuvių kalbos gramatiką! Mamos giminės, lenkuojantieji dvarininkai, pavadino mane išdavike, aš gi pati sau išmetinėjau, kam taip ilgai neprisijungiau prie atbundancios Lietuvos verpetais plaukiančio gyvenimo.

MERGAITĖ SU ŠVILPYNE

Amerikietės moters teisės ir mes

GRAŽINA KRIVICKIENĖ

Paviršutiniškai atrodo, kad amerikėnė moteris yra savistovi ir naudojasi visomis šio demokratiško krašto privilegijomis ir jai priklausančia lygybės teise, bet iš arčiau pasižiūrėjus, neviskas jau taip idealiai atrodo.

Praėjus 43 metams po to kai buvo printas 19-tas JAV konstitucijos pakeitimas pripažįstas moterims ir vyrams lygias teises, JAV Senate tėra tik 2 moterys iš 100 senatorių. Atstovų Rūmuose 11 moterų iš 435 atstovų, tik 2 moterys buvo Federalinės vyriausybės nariais (ministeriais), 6 buvo ambasadorės ir nei viena moteris nebuvo paskirta į Augščiausią Teismą. Iš 307 Federalinių apylinkių teisėjų tik 2 yra buvusios moterys, o tuo tarpu Amerikoje yra 4 milijonai daugiau moterų negu vyrų.

Eleonora Rooseveltienė kovojo prieš moterų diskriminaciją reikalaujama laikyti konstitucijoje numatytų moterims lygių teisių. Ji skatino moteris siekti mokslo ir joms priklausomų teisių unijose, darbovietėse, politikoje. Jos gimtadienio ir metinių mirties sukaktuvių proga buvo pasakyta eilė kalbų ir specialios prezidento paskirtos komisijos Rooseveltienės pradėtam darbui tęsti buvo paruoštas pranešimas, kuriame siūloma, kad Augščiausias Teismas peržiūrėtų daugelyje atvejų laužomas konstitucijoje numatytas moterų lygybės teises. Pranešime tarp kitko sakoma, kad pagrindinei moters motinos atsakomybei – vaikų ir namų priežiūrai palengvinti, galėtų ateiti pagalba ir vietinė bendruomenė, ypač kas liečia mažiau pasiturinčias šeimas. Į tą darbą siūloma įtraukti jaunimą, į pensiją išėjusius asmenis ir kitas savanorių grupes šeimoms pagelbėti. Turėtų būti įgyvendinta lygybės samdant, paruošiant darbui (training), keliant į atsakingesnes pareigas ir t.t. Taip pat esą reikėtų suvienodinti gaunama socialinio draudimo atlyginimą senatvėje ir nedarbo pašalpos mokėjime, jį praplečiant ypač namų ruošos ir žemės ūkio srityse.

Prezidentas Kennedy savo pastabose apie paskelbtą pranešimą padėkojo visiems jį paruošusiems ir pa-

žadėjo paremti tame pranešime nurodytus moterų siekimus. Jis pareiškė viltį, kad tatai padarys Kongresas ir kitos administracinės įstaigos. Anot jo, pagal seną patarlę, civilizacija yra matuojama pagal tai kaip yra elgiamasi su senais žmonėmis, tą pat esą galima būtų pasakyti kas liečia moteris. Jis toliau savo pastabose klausia: – Kur dingsta tie tūkstančiai moterų kasmet baigusių universitetus ir ar bendruomenė išja jų žinias ir intelektualinę jėgą?

Mrs. K. Louchheim, augsta Valst. Departamento valdininkė, kalbėdama Amerikos Katalikių Dukterų susirinkime pastebėjo, kad iš 111 tautų priklausančių Jungtinių Tautų organizacijai, tik 9 nėra suteikusios moterims teisės balsuoti. Ji sako, kad amerikėnės ta teise naudojasi 40 metų, o Naujoje Zelandijoje jau 70 metų kai moterys turi teisę balsuoti. Iranas suteikė moterims teisę balsuoti tik praėjusių metų kovo mėn., o šiuo metu į Irano parlamentą jau išrinktos 7 moterų atstovės.

Kalbėdama apie Amerikos moterų organizacijas paminėjo ir General Federation of Womens Club (į to klubo valdybą įeina ir lietuvėms žinoma p. L. Bie-liukienė). Amerikos moterų organizacijos yra statomos pavyzdžiu daugelio įvairių tautų moterims, o atvykusios į šį kraštą svetimtautės mokosi iš amerikėnių kaip reikia moterims orgaizuotis siekiant balsavimo teisių, kaip rinkti pinigus vargšams šelpti, ligoninėms ir t.t. Greta Amerikoje lankomų vietų kaip Grand Canyon, Disney Land ir kt. lankomos ir moterų organizacijos. Ji atkreipė dėmesį į savanores moteris, kurios laisvą laiką aukoja labdarystei, sutaupydamos milijonus dolerių ir atlikdamos darbus, kurie ir liktų nepadaryti be jų pagalbos.

Taip kovoja už savo teises turtingiausios pasaulyje, laisvos Amerikos moterys. Tad bent trumpai norėtusi apžvelgti ką lietuvės moterys yra atsiekusios ir ką mes darome dabar.

Atvertus keletą mūsų praeities puslapių, virš 100

metų atgal, kai Lietuva buvo caristinės Rusijos priespaudoje, prieš rusus už Lietuvos laisvę kovojo ir 1863 metų sukilime dalyvavo jauna lietuvaitė — Emilija Plateraitė. Lietuvė kaimietė mokė savo vaikus skaityti ir rašyti iš lietuviškų, slapta iš užsienio įgabtų knygų. Iš kartos į kartą perduodama savo vaikams nerašytą lietuvių tautosaką, lietuvė moteris dažnai nesąmoningai, skiepio lietuviškas tradicijas ir lietuvišką žodį. Nedaug moterų tais laikais galėjo atsiekti augštesnio mokslo. Tačiau priespaudoje pradėjo atbusti tautinė sąmonė, o prasimušios į mokslą moterys, greta vyrų gabeno ir platino lietuviškas knygas. 1904 metais, spaudos draudimą panaikinus, pradėjo organizuotis. 1905-taisiais metais Vilniuje buvo įsteigta pirmoji moterų organizacija — Lietuvių Moterų Susivienijimas. Tais pačiais metais komitete Didžiajam Vilniaus Seimui šaukti ir pačiame Seime dalyvauja ir kelios lietuviškos moterys.

1907 metais įvyko I moterų suvažiavimas Kaune, po kurio įsisteigė 2 moterų organizacijos: Lietuvių Moterų Sąjunga ir Lietuvių Katalikių Moterų Draugija. Spauloje pasirodė eilė straipsnių lietuvių moterų teisių lygybės klausimu. (Lietuvos moterų teisės niekada ir nebuvo diskriminuojamos). Nemaža moterų yra nudirbusių didelių darbų Lietuvos atstatyme, moterų organizavime ir kitose Lietuvos gyvenimo srityse, jų tarpe pažymėtinos: Petkevičaitė, Bortkevičienė, Mašiotienė, Galdikienė, Navickienė ir eilė kitų, o taip pat ir rašytojos kaip Žemaitė, Lazdynų Pelėda, Čiurlionienė ir t.t.

Atgavus Lietuvos nepriklausomybę, 1920 metais moterys lygiomis teisėmis su vyrais renka atstovus į Steigiamąjį Seimą, į kurį buvo išrinkta ir moterų atstovių. Pirmajame Seimo posėdyje pirmininkavo moteris — Gabrielė Petkevičaitė. Į Lietuvos Konstituciją tapo įrašytas moterų ir vyrų teisių lygybės principas.

Su didžiausiu pasiryžimu moterys siekia mokslo, įsigyja specialybes ir dirba įvairiose mokslinėse, profesinėse bei šalpos organizacijose globodamos našlaičius, ligonius ir t.t.

Užėjus komunistinės Rusijos, vėliau vokiečių okupacijai, moterys sielojasi, kenčia ir talkininkauja Lietuvos laisvinimo baruose. Jos lygiai su vyrais buvo komunistų kalinamos ir tremiamos į Sibirą.

Išblaškytos su šeimomis į visus pasaulio kraštus, lietuviškos moterys parodė daug atsparumo lietuviškos šeimos ir kultūros išlaikyme. Amerikoje, Kanadoje ir kituose laisvojo pasaulio kraštuose lietuviškos moterys susibūrė į įvairias profesines, kultūrinės ir socialines organizacijas, ruošia suvažiavimus, minėjimus, bet to permaža. Turint galvoje, kad lietuvė moteris kovodama už tautos laisvę, kultūrą ir savo teises yra šimtmečiais užgrūdinta, iš jos daugiau reikalaujama ir ji turi daugiau pareigų svetimame krašte, sudarydama etninės lietuvių grupės ar bendruomenės dalį. Nutautėti nėra jokia garbė, net patys amerikiečiai tai pabrėžia: galima būti geru Amerikos piliečiu ir sąmoningiu lietuviu.

Nemaža lietuvaikių nuotraukų šokančių tautinių šokių grupėse matome mūsų, kartais ir svetimtaukių laikraščiuose, tai labai gerai, nemaža nuotraukų matome ir atsiekusių augštojo mokslo laipsnius, bet deja, tik labai nedidelis jų nuošimtis pasireiškia lietuviškame visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime. Daugiausia visais lietuvių klausimais sielojasi ir rūpinasi tos vyresniosios, bet jos jau pavargsta, reikia jaunųjų paramos. Pasigendama jų lietuviškose moterų organizacijose, jų pasisakymų mūsų lietuviškoje spauldoje; ar daug jų prabyla amerikietiškuose laikraščiuose primenant mūsų atsiekimus, problemas ir siekimus? Kur jūs dingstate mūsų jaunos mokytos dukros?

KOVOS DĖL KLAIPĖDOS

DR. M. ANYSAS

Jau iš seniausių laikų Klaipėda ir jos kraštas buvo kovų arena. Čia yra daug kariauta, daug kraujo lieta, vietinio ir svetimio, iš kitų kraštų atsikrausčiusio elemento.

Nuo 1200 metų Livonijos kardininkų ordinas kovojo dabartinės Latvijos ir Estijos kraštuose. O vokiečių riterių ordinas lygiai 30 metų vėliau pradėjo karą su senprusių-prūtėnų giminėmis, kurias jis 50 metų trukusioje kovoje nugalėjo, įskaitant ir Nadravią bei Skalavią, vėlesnę Mažąją Lietuvą.

Eidamas iš šiaurės į pietus, Livonijos ordinas sunaikino žemaičių pilį Klawpėdą, ir 1252 m. čia pastatė savo pilį, Muemmelburg, vėliau Memel. Čia jis kartu įkūrė ir miestą, pavadintą Neu Dortmund. Pastatyta žemaičių krašte pilis nuolatos buvo žemaičių puolama, vieną kartą ji buvo sunaikinta, o miestas pakartotinai. Šie žemaičių puolimai tęsėsi iki vėlesnių Vytauto laikų, kai Prūsijos ordinas norėjo visą Žemaitiją prijungti prie užkariautos Prūsijos ir Livonijos.

Mažoji Lietuva liko vokiečių valdžioje iki 1919 m., viso 600 metų su viršum.

Vokietijai pralaimėjus pirmąjį pasaulinį karą 1918 m. vėl iškilo Mažosios Lietuvos ir Klaipėdos klausimas. Mažlietuviai, jų priekyje patriarchas Martynas Jankus, stengėsi raštais bei memorandumais karą laimėjusius alijantus įtikinti, kad visa Mažoji Lietuva yra nevokiškas kraštas, turi būti nuo Vokietijos atskirtas ir sujungtas su Lietuva. Be tautinių, buvo minimi ir ekonominiai motyvai, ypatingai reikalingumas Lietuvai turėti priėjimą prie jūros ir turėti savo uostą.

Versalio sutartyje 1919 m. Mažosios Lietuvos dalis, šiaurėje nuo Nemuno, buvo atskirta nuo Vokietijos ir atiduota alijantų dispozicijai. 1920 m. sausio 10 d. atvyko prancūzų okupacinė kariuomenė ir faktinai atskyrė Klaipėdos kraštą nuo Vokietijos.

Dar praėjo keli metai, kol kraštas buvo ir juridiškai prijungtas prie Lietuvos. Prancūzų priežiūroje buvo sudaryta vokiško nusistatymo direktorija, kuri kraš-

tą valdė vokiečių dvasioje. Į kraštą pradėjo reikšti pretenzijų ir Lenkija, kuri, okupavus Vilnių, dabar iš šios pusės norėjo Lietuvą paimti į reples. Sovietų Sąjunga įteikė protestą aiškindama, kad ji nepripažins jokios sutarties, kuri bus padaryta be jos bendradarbiavimo. Krašto direktorijoje sėdinčių vokiečių buvo sugalvota padaryti Klaipėdą laisvu miestu, kad tuo būtų užkirstas kelias kraštą prie Lietuvos prijungti. Mažosios Lietuvos patrijotai, jų priekyje Martynas Jankus, sujudo. Šiam sumanymui reikėjo užkirsti kelią. Ypatingai nenorėjo leisti, kad lenkai, niekuomet neturėję nieko bendro su Mažąja Lietuva, atsisisėtų Klaipėdos krašte.

Buvo ruošiasi ginkluotam sukilimui. Patriarcho M. Jankaus iniciatyva buvo sudarytas Gelbėjimo komitetas, kuris 1923 m. sausio 9 d. paskelbė savo memorandumą, kuriuo buvo atšaukiama valdančioji krašto direktorija ir sudaroma nauja – sukilėlių direktorija, su Erdmonu Simonaičiu priekyje.

Įvyko sukilimas. Iš Mažosios ir Didžiosios Lietuvos plaukė savanoriai dalyvauti Klaipėdos užėmimo kovoje. Jau sausio 15 d. buvo užimta Klaipėda; prefektūroje nuleista prancūzų ir iškelta Lietuvos vėliava. Kas nebuvo pasiekta Lietuvos kunigaikščių daugelyje kovų, buvo atsiekta dabar. Lietuvos vytytis pasiekė Balti-

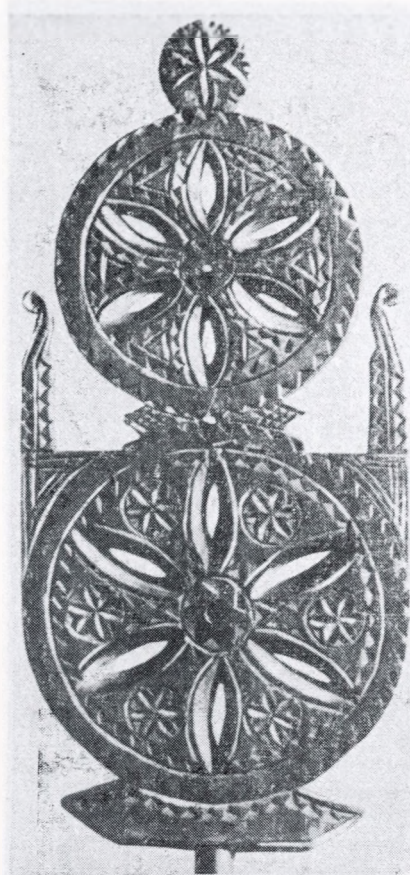
jos pajūri.

Dar truko apie trejetą metų, kol buvo susitarta dėl Klaipėdos krašto statuto ir 1926 m. Klaipėdos kraštas formaliai buvo prijungtas prie Lietuvos respublikos. Lietuva gavo išėjimą į jūrą, atvirą langą į pasaulį.

Klaipėdos uostas buvo pavestas Lietuvos vyriausybei tvarkyti. Jis buvo tvarkomas pagal visos valstybės ūkio reikalus. Uostas buvo plečiamas, gilinamas, pristatoma naujų krantinių ir t.t. Buvo pradėta per jį įvežti masines prekes, kaip anglis, naftą. Iš Klaipėdos lentpjūvių ėjo didesni kiekiai apdirbtos miško medžiagos į užsienį. Padidėjus mėsos eksportui į Angliją, buvo perkami laivai su šaldytuvais. Ir susisiekimu vietinės įmonės įsigijo savus laivus.

Lietuvos gyventojai džiaugėsi Klaipėdos kraštu, o ypatingai jūra, kurios Lietuva savo ilgoje istorijoje, išskyrus siaurą Palangos ruožą, nebuvo turėjusi.

Trečiasis Reichas grasinimais privertė Lietuvos vyriausybę Klaipėdos kraštą vėl atiduoti Vokietijai. 1938 m. kovo 22 d. Hitlerio kariuomenė užėmė kraštą, kurį valdė iki Trečiojo Reicho sugriuvimo. 1945 m. kraštas vėl buvo prijungtas prie Lietuvos, tik deja, sovietų priespaudoje. Tačiau mes nenustojame vilties, kad ateis ta laiminga valanda, kai visi lietuviai vėl bus sujungti po vieną laisva lietuviška vėliava.

J. AUGUSTAITYTĖ - VAIČIŪNIENĖ

K E L I Ž O D Ž I A I

*Leiskit man pasakyt nors kelius žodelius.
Taip neužkit, miškai, ir neūkit, keliai...
Aš pati negirdžiu savo balso per jus...
Jeigu galit, klevai, jūs šlamėkit tyliai.*

*Kai einu pamariais, horizonto takuos
Vos matyti laivai, lyg taškeliai balti...
Ar mane bešgirs, kai paklausiu aš juos,
Ar į tėviškę vis vartai dar užkelti.*

*Jeigu plaukėte jūs Baltijos pakraščiais,
Ar nematėt žvejų su šilkiniais tinklais?
Ar Jūratės pilies neišbirę langai?
Ar girdėti daina, ten tyliais vakarais?*

*Gal nuo stiebo nukris mėlynrūbė kregždutė,
Kas girdėti namie, jinau daug pasakys...
Bus giliam Nemune pasivilgius sparnus,
Man nušluostys su jais ašarotas akis.*

*Bangos stoja piestu, pušys ošia krante,
Horizonte išnyko baltieji taškai...
Apsitraukė dangus debesuota skraiste,
Ir vandens lelijas nuo erškėčių raškai.*

*Kad aš paukščių žinočiau takus,
Kad gegutės nukristų man plunksna raiba,
Išskaityčiau iš jos aš visus žodelius,
Mūsų sodų baltų paslapčiausia kalba.*

N A K T I S A N T N E M Ū N O

*Naktis ant Nemuno sustojo
Atplaukus mėlyna giria.
Beržuos dar supasi daina artojo
Ir miršta vėjo pradalgių bore.*

*Tuoju išplauks žvejai į vagą
Ir trauks sidabro žuveles.
Pakrantėm kuklūs žiburėliai dega,
Viliodami blankias žvaigždes.*

*O kaip ramu ten būdavo rymoti,
Kaip laisva, gera ir graudul
Klausai, ką kalba stuobriai samanoti,
Kaip šaukia kažin kas vardu.*

*Paskui matai, kaip gėsta žiburėliai,
Ištrauks šilkų tinklus žvejai,
Rankas į augštį pakylėjai
Ir prie krūtinės minkštas sutemas glaudai.*

*Su lapais rasos kalba,
Ir su blakstienomis ašara gyva,
Ir pajutai, kaip, ant peties padėjus galvą,
Po žygių ilsis Lietuva.*

*O Nemunas banguoja, skuba
Į Baltiją didingas ir ramus...
Pro vyšnių sodo baltą rūbą,
Pro rymančias sodybas ir žvejų namus.*

PIETA (aliejus)

J. PAUKŠTIENĖ

Nuosavybė dr. J. Girniaus

BALTIEJI PAUKŠČIAI

VANDA RAMUNĖ

Gydytojas Liepaitis pakelia akis nuo plaučių nuotraukos.

— Beviltiška, — sušnibžda jis sau.

Lapas po lapo leidžiasi žemyn ten už lango...

Ruduo...

Nors ir šiltos dienos, šalna nepastebimai jau pakramto viršūnes...

Ir plaučių ligoniams, kaip pavasarį taip ir rudenį pasunkėja dienos...

Dar labiau naktys — —

Kaip tie lapai: nenujaučiant, kuris pirmiausia išlėto leisis...

“Daktare, juk aš greit pasveiksiu?” — dar šiandien jo paklausė ši ligonė su tvirta viltimi sugrįžti namo.

Ir vėl gydytojas įduria tyrinėjantį žvilgsnį ton pacion nuotraukon, tarsi būtų apsiriekęs.

Stiprus ruožuotumas visame plaučių lauke... Stambus sukalkėjimas dešiniame Hiliuse su šviežaus pobūdžio peribronchitine infiltracija... Ir viršūnėse besiplečiančios kavernos. Aktyvumas ar besulaikomas?

Kad jis galėtų sugrąžinti gyvenimą jai ar nors vieną iš tų slopančių oro!...

Kaip žuvys išmestos krante...

Kiek čia buvo ir kiek yra tarp gyvenimo ir mirties...

Trokštą gyventi!...

Ir visi iki vieno tiki pasveikimą...

Čia visi sergą jam gerai pažįstami: čia kaip broliai, kaip seserys!... Ak...

Gęsta, kaip žvakės, išlėto šalia jo. Su aiškiu protu ir akimis — kaip žiburiai...

Ligoniams atrodo, tarsi sprendimą — gyventi ar mirti — laikau savo rankose.

Bet ištikrųjų labai mažai jiems padėti gydytojas gali...

O argi nebuvo didis tikėjimas mano vargšės motinos ar tėvo tąsyk.

Tada buvau mažas ir dar nesupratau, kodėl mama nelankė sergančio manęs...

Tik kartą prie vaikų sanatorijos artėjo tėvelis ir mamytė. Stabtelėjęs tėvelis užsegė kailius, kai ši kos-telejo.

Ir pakėlęs ant rankų, pernešė ją per sugrėbtas augštas krūvas medžių lapų — prie tvoros...

Baltos nosinaitės, kaip paukščiai, plakėsi. Ir juoku nesitvėrė visi trys: mosikavom nosinaitėm — mudu su tėveliu už lango, o mamytė prie tvoros.

Ir atrodė, kad nieko daugiau nėra aplink, tik mes trys — aš, tėvelis ir mamytė — tame paukščių žaidime...

Duslus kosulys... Vienas, antras, trečias ir taip daugėjo be paliovas... Mamytės pirštai balta nosinaite užspaudė burną.

Lange ir prie tvoros pranyko balti paukščiai...

Tryniau rankelėmis akis — nebėra paukščio?

Nebėra mamytės?

Pasislėpė už tvoros?

Ir tėvelis neatsisveikinęs išbėgo... Peršoko tvo-

ra... Pakėlė ant rankų mamytę... Ir lėkė... Lėkė per pušyną...

Lėkė ir baltas paukštis mamytės rankose, kaip pašautas!...

Kruvinas jis lėkė?...

Pažeme – nuleistais sparnais!...

Mamos nukritusi ranka tvirtai laikė paukštį...

Retkarčiais pakildavo lango pusėn; suplasnodavo kruvinas, baltas paukštis ir vėl jis nukrisdavo.

Skubėjo ir paukštis su mamyte į baltus namus...

Suskambo koplyčioje varpas.

Nepasirodė nei tėvelis, nei mamytė.

Sekantį rytą prasivėrė durys. Šluostydamas akis tėvelis atėjo. Patraukė lovytę prie lango.

Už lango vežė karstą.

Tėvelis paglostė mano galvą.

Stabtelėjo karstas ties langu. Tėvelis tebesišluostė nosinaite akis... Ir išėjo... Paskui tą karstą nuėjo...

Din–dan... Dan–dan... – skambėjo varpas.

Ir lapas po lapo nuo medžių vis dar krito...

Po daug dienų jis nešė mane iš sanatorijos namo. Persisvėręs per petį mosikavau pasiliekančiams draugams.

Tėvelis mynė stingstantį purvyną. Nieko nekalbėjo. Tik mynė ir mynė pirmyn.

– Tėveli, tavo pėdos kaip du laiveliai... Vis du ir du... Jei aš eičiau, tai kiek jų būtų?

– Vienas, du, trys, keturi. Užmiršai skaičius... Pakartok!

– Vienas, du, trys, keturi... Tėveli, aš noriu turėti savo laivelį šalia tavųjų...

– Ne, sūneli, sušlaptum kojytes ir vėl turėtum grįžti į anuos namus... Persunkus ir man būtų šitas kelias, nors ir nebūtų purvo – grįžti su tavim atgal...

– stabtelėjęs susiautė mane apsiaustu savu. – Tavo kojytės visados privalo būti sausos ir šiltos...

Atsisukę su tėveliu skaičiavom.

– O jei mamytė eitų, tai kiek būtų?

– Šešios. Keturios didelės pėdos ir dvi pėdelės... – jis pakartojo: – Keturios pėdos ir dvi pėdelės, –

braukė vis braukė nosine akis.

– Tėveli, ar tu verki?

– Ne. Juokiuos, sūneli...

Tiesus ejo tėvelis. Išrėžęs krūtinę. Kaip tas legendos paukštis prie eršėčio: juo arčiau savo namo, tuo labiau jį dūrė...

– Ak čia... krūtinėje..., – pasakęs dar labiau įsirežė, dar tiesesnisėjo:

– Skausmą, sūnau, reikia pačiam nugulėti!... Nėra tam vaistų!... Nėra ir pagalbos iš šalies tam skausmui – širdies!...

Po eilės metų tąsyk, išlydėjęs į gatvę paklausė:

– Ar jau apsisprendei?

– Taip, tėve – mediciną!

Jis vis tebelaikė mano ranką savo didžiam delne: – Mediciną!... Mediciną!... – kita ranka braukė mano ranką.

– Atsidėsiu plaučių ligų specialybei.

– Sūnau!... – ir palenkė savo galvą prie mano rankos.

Nusukęs akis, jis vėl mynė didžias dvi pėdas. Lydėjo mane. Vykau studijom pakilia širdim...

O tėvas? Žinau. Jis nešiojosi sopulį giliai paslėpęs nuo visų.

Atsisukęs stabtelėjo. Delnais braukė akis ir šypsojos.

– Tėve, tu verki?

– Ne, juokiuos, sūnau... Ruduo sūnau... Skausmą reikia pačiam nugulėti, nors ir tęstųsi tai ilgai... Nėra vaistų širdies skausmui... Jei jis lenks kada tave, tuo labiau tieskis, sūnau, pirmyn...

Lapas po lapo leidžiasi žemėn.

Kur-ne-kur praskrendą voratinkliai raizgosi medžiuos...

Kaikurie jau be lapų – nuogi. Jokio vėjelio – rudeniška ramybė.

Nosinaitės plasnoja stikle, kaip paukščiai. Kaip žuvedros baltos vandenyje. Juokiasi vyras ir sūnus už lango, o ji prie tvoros, kaip nusikaltėlė, atitverta...

Ji įsikabina tvoron, lyg norėtų peršokti ją.

Ir dabar jie visi trys valandėlei drauge.

Po šito trumpo džiaugsmo ji vėl įeis į tuos baltus namus...

Gydytojo mintimis perbėga vaikystės išgyvenimas: paskutinį kartą motinos veidas matytas...

Ir baltieji paukščiai!

Paukščiai, kurie plakės – gyvi... Rankoje mamos...

Krauju nusidažę sparnai balti... Ak!

Šiandien jo motinos mirties diena – – –

Ir toji ligonė. Su mirties žiburiais, kaip mamos, blizgančiose, didelėse akyse... Mėlsvoje ir ilgom juodom blakstienom...

“Daktare, grįšiu jau namo?” – gaudydama orą šnibžda jinai.

Gydytojo rankose viena po kitos plaučių nuotraukos.

Ligos paaštrėjimas...

Iš vienos pusės plaučių pereina kiton...

Infiltracinė stadija.

Židininė džiova...

Pusmetis sanatorijon – šitam. Gal metai anai: žiūrėti kaip veiks anie vaistai? Ir bandomieji...

Adatos. Ampulės. Kalcijumas.

Oras kvepia pušų kvapu. Toks švarus ir lengvas.

KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ

MOTERŲ DRAUGIJOS

GARBĖS NARĖ

DR. ALDONĄ UŽUPIENĘ,

JOS MYLIMAM VYRUI
A.A. VIKTORUI UŽUPIUI MIRUS,
GILAUS LIŪDESIO VALANDOSE
NUOŠIRDŽIAI UŽJAUČIAME,
PRAŠYDAMOS VIEŠPATĮ DUOTI JAI
IŠTVERMĖS PERGYVENTI
SKAUDŲ ATSISKYRIMĄ.

KLK Moterų Draugijos Centro Valdyba
ir žurnalas “Moteris”

• VAIKO AUKLĖJIMAS

Veda D. Petrutyte

Adresas: 3721 W. 65th Street, Chicago 29, Ill., USA

PIRMASIS MENUO

D. PETRUTYTE

Praeitame numeryje kalbėjau apie kūdikio gimimą, bandydama iškelti aikštėn šio įvykio svarbą, — iš vienos pusės, ir suaugusiųjų, pirmojo eilėje motinos ir tėvo, abiejungumą ar net šaltumą šiam nepaprastam įvykiui, — iš antrosios pusės. Šiandien pabandyčiau sustoti ties naujagimiui ir jo fiziniu vystymusi pirmosiomis savaitėmis po gimimo.

“Vystymasis visuomet yra dinamiškas ir niekada nesiliaujantis vyksmas. Ir todėl yra neįmanoma griežtai atskirti vieną vystymosi laikotarpį nuo kito. Išties laikotarpio tęsinys yra kūdikystė, kūdikystės — priešmokyklinis, o šis savo ruožtu sudaro palaipsniškai vienas iš kito išplaukiančius tęsinius: mokyklinio, paauglio, jaunuolio ir suaugusiojo laikotarpių. Biologas eina dar toliau. Jis net neskiria senatvės nuo nesubrendimo. Kaikurios, pačios nuodugniausios studijos apie augimą ir vystymąsi ypatingai pabrėžia faktą: kad senatvės ir atsijauninimas yra reliatyvūs terminai ir, kad abu procesai gali vykti tuo pačiu laiku viename individe. Pagal prof. Child — amžiaus pasikeitimai organizme yra tik vienas aspektas tapimo ir praėjimo (Werden und Vergehen), kas ir sudaro pasaulio istoriją”. (Arnold Gesell: “Mental Growth of the Preschool Child”).

Naujagimis

Gimimas yra vienas, tur būt, sunkiausių įvykių bendroje kūdikio vystymosi eigoje. Galima sakyti, jog tai yra pats dramatiškiausias įvykis. Jeigu kūdikis gimsta kiek anksčiau, negu jis iš tikrųjų turėtų gimti, tai jo vystymasis vyksta maždaug taip pat, kaip jis būtų vykęs ir įsčioje. O jeigu kūdikis gimsta pavėluotai, tai tolimesnis jo brendimas nesustoja, bet jis vyksta ir toliau įsčios apytovose. Pvz., jeigu gimdymas nusitęsė pora savančių vėliau, tai tokio naujagimio pažymiai yra kaip dviejų savaičių kūdikio. Arnold Gesell tvirtina, kad per anksti gimę kūdikiai visuomet yra atsilikę ir tokiais jie pasilieka tam tikrą laikotarpį. Atseit, jų vystymosi lengvai galima pastebėti vienokių ar kitokių atsilikimo žymių per ilgesnį ar trumpesnį laiką. (A. Gesell: “Infancy and Human Growth”, persk. XV, The Mental Growth of the Premature Infant).

Mary Shirley, knygoje: “Development of Immature Babies during their First Two Years”, aprašo savo studijas su 63 kūdikiais. Šie kūdikiai buvo gimę pirm laiko ir svėrė mažiau kaip 5 sv. Tie kūdikiai, kurie gimė, neturėdami nė 4 sv., vystėsi gana sunkiai ir gerokai atsilikę. Per 18 mėn. laikotarpį jie rodė maždaug 2 mėn. atsilikimo žymes, tuo tarpu, kai kūdikiai, gimę 4-5 sv. savo atsilikimą išlygino per 9 mėn.

Kita tyrinėtoja, Ruth Melcher, savo

knygoje: “Development during the First Two Years of Children Prematurely Born”, aprašo stebėjimą 42 sveikų, tik pirm laiko gimusių kūdikių. Ji sako, kad šitie kūdikiai per 5 mėn. pasiekė normalų dydį ir normalias kūno proporcijas. Tačiau stovėjime ir vaikščiojime buvo jaučiamas stiprus atsilikimas per 18 mėn.

Fizinis vystymasis

Gimęs kūdikis vidutiniškai sveria 7 sv., o jo ūgis siekia maždaug 20 colių. Galvos, krūtinės ir pilvo apimtis maždaug yra vienoda ir siekia apie 13½ colių. Rankos ir kojos beveik tokio pat ilgio. Nors, iš tikrųjų, rankos yra šiek tiek ilgesnės už kojas. Liemuo apytikriai yra tokio pat ilgio kaip ir kojos. Galva sudaro vieną ketvirtadalį viso kūno ilgio. Naujagimio oda yra gerokai rausva, bet, vidutiniškai paėmus, neraukšlėta, jei jis gimsta gerai ir pilnai išnešiotas. Keletą dienų po gimimo kūdikio kūnelio laikysena daugiau turi panašumo su jo laikysena gimdoje. Kūmščiukai paprastai esti stipriai sugniaužti. Toks kūdikėlis jau jaučia skonį, bet manoma, kad jis nei mato, nei girdi. Tačiau tatau nereiškia, kad kūdikis visiškai būtų nejautrus šviesai ir triukšmui. Bet apie tai, gal būt, teks pakalbėti atskirai.

Gimimas arba perėjimas iš gimdos — to nerūpestingo gyvenimo — į savistovų ir nepriklausomą gyvenimą, bendrai paėmus yra sunkus, bet nekartą ir labai žiaurus, drastiškas. Florence L. Goodenough savo knygoje: “Development Psychology”, 1934, duoda tokią palyginimą, kad naujagimio gyvybės pavojai pirmosiomis savaitėmis yra dvigubai didesni už riziką kareivio, kovojusio Pirmajame pasauliniame kare.

Iš tikrųjų, tai yra šimtaprocentinė tiesa tais atvejais, kai įsčioje besivystančio gemalo mityba buvo menka, nepakankama, arba jei nešėja motina kur nors savo kūne turi infekciją, arba kai dėl tam tikrų priežasčių užsitęsęs gimdymas, arba kai jis yra sunkus, komplikotas ir verčia naudoti reples (forceps) arba stiprų apmarinimą. Jeigu gimdymas yra nekomplikuotas, natūralus, o kūdikio gemalas gerai, normaliai išsivystęs, tai naujagimių mirtinumas yra visai nežymus.

Elgsena

Iš visų gyvųjų padarų žmogaus naujagimis yra pats bejėgiškiausias sutvėrimas. Jo sugebėjimai, palyginus juos su kitų žinduolių naujagimiais, yra labai menki ir labai riboti.

Kūdikiai gimus tuojau pradeda veikti autonomini mechanizmas, o visos kitos sistemos yra prisitaikymo stovyje, kurios tuojau pat ir pradeda savo darbą. Naujagimio virškinimo sistema su visais jai priklausančiais prietaisais tebėra dar nebaigta. Ką naujagimis kūdikis gali? Jis gali žįsti, nuryti, čiaudėti, žiovauti, virškinti, šlapintis ir išsiuštinti. Iš visų jauslių, naujagimis turi labiausiai išsivysčiusią skonio jauslę. Jis nevengia saldaus ir net šiek tiek sūrėlesnio skysčio, bet jokių būdu nepriima karkaus ir rūgštaus.

Salinamieji organai — inkstai, žarnos ir oda — pradeda veikti tuojau pat, kūdikiui gimus. Ir naujagimis, kaip nepriklausomas organizmas, tuojau pat pradeda kvėpuoti.

Patį pirmąjį naujagimio reakcija yra verksmas arba, geriau sakant, beformis riksmas. Tatau galima laikyti lyg ir ženklą, kad naujagimio kūno cirkuliacija pradeda savistoviai veikti. Pirmojo verksmo priežastis dalinai yra atsipalaidavimas nuo nepaprastai stipraus gimdos spaudimo paskutiniuoju gimdymo momentu. Staigus spaudimo atslėidimas automatiškai ir savaimingai priverčia burną atsідaryti arba išsižioti ir tokiu būdu oras pro balso stygas prasiveržia į susiplojusį plaučių ląsteles, kaip į tuštumą. Kai placenta paliauja veikusi, tai tuo pačiu metu kraujuje atsiranda anglies dvideginio, kas ir iššaukia refleksinį veiksmą. Plaučių prisipildymas, kartu su šalto oro srove, apgaubiančia kūne-

Vasario 16 minėjimas Montessori vaikų namuose Čikagoje. Prie aukuro: M. Varnienė ir dail. Ad. Varnas. Iš kairės su vaikučiais sėdi vedėja D. Petrutyte.

• ORGANIZACINĖ VEIKLA

lio paviršių, sukelia šurpius ir stagių prisitaikymus kraujo induose. Štai, visa eilė stambiųjų priežasčių, kurios taip varginančiai ir kankinančiai veikia "naują žmogų", atėjusį į šį pasaulį. "Kūnas, iš vidaus ir iš viršaus: per akis, ausis, nosį, odą, vienu kartu užverstas stipriais jaudais, nieko daugiau nejaucia, kaip didžiausią užesį ir bildesį samyši", sako William James. Visa tai pernelyg aiškiai liudija, kad naujagimis nėra bejausmis padaras su kuriuo būtų galima elgtis kaip tinkama. Man regis, greičiau jį galima palyginti su visiškai išsėmusių ir dėlto sąmonės netekusių žmogumi, kuriam paprastai parodomas didžiausias atidumas ir atsargumas.

Atsitiktiniai naujagimio galvos, rankų ir kojų judesiai yra maždaug to paties pobūdžio kaip ir gimdoje. Daugelis stebėtojų mano, kad šitie judesiai turi daug ką bendro su plaukimo judesiais. Dr. Myrtle McGraw, Kolumbijos universitete, padarė nuodugnią studiją apie laikyseną naujagimių vandeninyje. Ji tyrinėjo 42 kūdikius ir padarė tokią išvadą: "Pasireiškimas ritmiško, koordinuoto, refleksinio judesio naujagimyje, panašus į kitų vandeninių žinduolių naujagimių judesius, gana akivaizdžiai parodo žmogaus filogeniją".

Naujagimio akių lėliukės reaguoja į šviesą, kaip ir jo kelis — į stuktėlėjimą. Daugeliui naujagimių palietus kojų padelį, pirščiukai tuojau išsiskiečia, o didysis pirštas mėslungiška užsiriečia augštin. Tai gana įdomus ir savitiškas reiškinys, nes normaliu atveju, kojų pirštai užsiriečia žemyn. Pirmaisiais metais, kai įvyksta tos srities nervų susijungimas su nugarkaulio nervine sistema, šitas keistas refleksas dingsta ir niekad daugiau nebeprisikartoja, išskyrus tuos atvejus, kai įvyksta nervinis pakrikimas, kuris paliečia nugarkaulio smegenų nervus.

Jeigu pagaliukas arba pirštas įspraudžiamas į kūdikio delnelį, tai jis gana stipriai suspaudžia jį savo pirščiukais. Sveikas normalus kūdikis taip pasikabinęs gali išsilaikyti nuo kelių sekundžių iki kelių minučių.

Paguldžius naujagimį veidu žemyn, jis tuojau pasuka galvutę į šoną, kad galėtų kvėpuoti, o kaikurie kūdikiai net kilsteri galvutę augštin. M. Blanton stebėdama kūdikius įsitikino, kad kaikurie refleksiška persiverčia iš kniūbščios padėties į aukštieklinę "beveik tuojau po gimimo".

Paėmus kūdikį už nosytės ir taip kurį laiką palaikius, išsukiami ryžtingi rankučių judesiai, kurie su tam tikra jėga yra kreipiami rankos - pasikėsintojos linkme. Jeigu su ranka ties keliuku prispaudžiama viena kiojtė, tai bematant, antroji agresyviai ima spurdėti. Tai aiškios gynybos pastangos, kad pašalintų nemalonią kliūtį.

Vis labiau pradedama domėtis anksčiau kūdikių išgastingumu. Kiekvienas organizmas, staiga ir stipraus paskalo veikiamas, parodo daugiau ar mažiau sudėtingą refleksinį reagavimą arba "išgastingumą". Kūdikyje išgastingumo jausmas yra pats stipriausias per pirmąsias 90 dienų, kada smegenų ievės funkcionavimas tebėra visai neįvykus. Išgastingumas užplūsta autonominę sistemą su tokiu nepaprastu stiprumu, kad visame kūne yra išsukiami refleksiniai apsaugos judesiai. Tarp trečio ir ketvirto mėnesio, kai jau

K.L.K.M. Dr-jos Montrealio skyrius įsisteigė prieš 11 m., vadovaujant Tėv. K. Pečkui, SJ, dabartiniam Aušros Vartų parapijos klebonui.

Šių metų valdybą sudaro: V. Ottienė — pirm., A. Išganaitienė — vicepirm., M. Gaputytė — sekr., V. Piešiniene — ižd., E. Vaičekauskienė — vald. narė. Skyriaus veikla yra gana plati, tai galima pastebėti peržvelgus šios valdybos nuveiktus darbus.

1963 m. spalio mėn. 19 d. susirinkimas su Tėv. L. Zarembos paskaita "Sąmoningas Dievo įieškojimas". Susirinkimo metu pažadėtos ir vėliau suorganizuotos vaišės Aušros Vartų parapijos ruošiam sol. J. Vaznelio koncertui.

Gruodžio mėn. 8 d. drauge su N. Pr. M. seserimis ir jų globojamo Marijos Sambūrio mergaitėmis paminėta dr. J. Globės Marijos Nekalto Prasidėjimo šventė. Skyrių sveikino Centro Valdyba ir N. Pr. Marijos seserų Montrealio Namų vyresnioji sesuo M. Margarita. Ponia M. Jonynienė pateikė pluoštą nepaprastai gražių minčių iš Ann Morrow Lindberg knygos "Jūros dovana". Aštuonios Marijos Sambūrio mergaitės atliko montažą "Kelionė į Nemuno šalį ilgesio sparnais". Pirm. V. Ottienė atsisveikino į P. Ameriką išvykstantį Dvasios vadą Tėv. L. Zarembą, SJ, įteikdama kuklią pinigine dovaną. Šventė užbaigta jaukiomis vaišėmis.

Gruodžio mėn. 13-14-15 dienomis N. Pr. Marijos seserų Namuose Katalikės Moterys suruošė pusiau uždaras rekolekcijas, kurias pravedė svečias iš Romos — prel. V. Balčiūnas. Seselių atpalaiduotos nuo kasdieninių namų rūšos rūpesčių, rekolekčių dalyvės galėjo reikiamai susikaupti.

Šių metų sausio mėn. 18 d. vėl Sesių Namuose susirinkusios Kat. Moterys bei viešnios aktyviai dalyvavo Tėv. J. Vaisnio, SJ, paskaitoje-diskusijoje. "K.L. Katalikių Moterų Dr-ją" bei aptarė ateinančių užgavėnių balių koncertą, ruošiamą vasario mėn. 1 d. Koncertui solistais pakviesti: kunigas K. Balčys, su pasisekimo koncertavęs Čikagoje, op. sol. E. Kardelienė ir pia-

įvyksta nervų susijungimas su smegenimis šitie judesiai netik susilpnėja, bet jie pradeda būti kontroliuojami ir apvaldomi.

Watson ir kiti stebėtojai, tarp jų ir Montessori, tiki, kad naujagimis išsigaista garsaus triukšmo ir kritimo, kai jis yra staigiai kilnojamas. Pratt, Nelson ir Sun tatau paneigia, sakydami, kad jie per pirmąsias dvi savaites, kūdikyje nėra pastebėję nei baimės, nei pykčio, nei meilės apraiškų.

Naujagimio lietimio jūslė yra gana aštri. Vien tik šviesos srovės palietas kūdikio skruostas išsukia žindimą. Bendrai paėmus veido jautrumas yra daug didesnis, negu kojų. Nors iš vienos pusės faktai rodo nemažą kūdikio jautrumą, bet iš kitos pusės, sakoma kad kūdikis esąs beveik nejautrus skausmui ir, kad pirmosiomis dienomis po gimimo, esą galima daryti nedideles operacijas be jokio apmari-

nistas K. Smilgevičius.

Montrealio skyriui reikėtų daugiau naujų narių su naujomis jėgomis ir idėjomis, nes darbų yra daug, o dirbančių, kaip ir visur, mažai.

D. Staškevičienė

KLK Moterų Dr-jos Delhi skyriaus 1964 m. valdyba: pirm. E. Kairienė — sėdi viduryje; vicepirm. O. Matelienė — sėdi dešinėje; sekretorė P. Laurecienė — kairėje; stovi kairėje: iždinkė T. Žibartavičienė, dešinėje — parengimų atstovė — E. Balčiūnienė.

KLKM D-jos Delhi skyrius atšventė savo penkmetį

Paskatintos a.a. kun. Kazimiero Rickaus susiburti, liepos 13 d. 1958 m. turėjom savo pirmą susirinkimą bažnyčios šventoriuje — po medžiu. Išsirinkome valdybą su p. Povilaitiene pirmininke ir su neperdideliu pasitikejimu pačios savimi įsteigėme naują skyrį.

Baugino mus daugiausiai žemės ūkio darbai, kur moteris yra pririšta per apskritus metus ir taip pat dideli atstumai (15 iki 30 mylių važiuojam į posėdžius).

Bet štai, laikui taip greit bėgant, praėjo jau daugiau kaip penkeri metai ir vėl visos susirinkusios gruodžio 8 d. 1963 m. atšventėm savo penkmetį.

Išklaušėm šv. Mišių ir po to suėjom į salę bendram susirinkimui. Jį atidarė pirmininkė E. Kairienė, dėkodama visiems svečiams ir narėms už tokį gausų atsilankymą. Sveikino mus centro valdybos pirm. L. Imbrasienė, vicepirm. S. Aušrotienė, Draugijos dv. vadas kun. dr. P. Gaida, mūsų klebonas kun. dr. J. Gutauskas, Delhi L. B-nės pirmininkas S. Kairys, parapijos komiteto atstovas P. Augaitis ir raštu Hamiltono skyrius.

E. Kairienė padarė pranešimą apie skyriaus veiklą per tuos penkerius metus. Pergyvenome ir gero ir blogo per tą laiką. Netekome mūsų skyriaus steigėjos a.a. kun. K. Rickaus, palaidojom taip pat tris nares: a.a. R. Račienė.

nę, S. Valtienę ir B. Garnelienę.

Skyriaus veikla žymiai paplatėjo po parapijos įsikūrimo. Prisidėta daug prie parapijos parengimų, pravedant loteriją, maistą ir t.t. Talkinama vėžio instituto rengiamose vakariėnėse, Simcoe rengiamoje rudens parodoje, džiovos institutas leidžia mums išstatyti savo tautinę parodėlę: gintaro išdirbiniai, medžio drožiniai, lietuviški audiniai ir t.t.

Remiama šeštadieninė mokykla, kurioje narės dirba mokytojaudamos. Lankomi ligoniai, šelpiamos šeimos į vargą patekusios.

Išsiustas didelis kiekis siuntinių į Suvalkų trikampį.

Rozės Augustinavičienės iniciatyva įsigijome savo vėliavą su šūkiu: "Tiesa ir Meilė".

Pajamų iš viso turėjome \$3.500, išlaidų \$3.200. Parapijai teko apie \$600. Spaudai: Eglutei, Tėv. Žiburiams, N. L. ir kitiems \$225. Skyriaus vėliava maždaug \$170, šv. Mišioms \$155, mūsų žurnalui "Moteris" \$140, ligonių lankymui \$63, šalpai apie \$400, šeštadieninė mokykla \$130, Toronto Vaikų Namams \$25, mūsų parapijos knygynėliui \$25. Ir kitos išlaidos, kaip remiant lietuvišką gimnaziją, siuntinius siunčiant, šelpiant neturtingas šeimas ir t.t.

Tai tokios maždaug mūsų pajamos ir išlaidos ir mūsų nuveikti darbai.

Gilų įspūdį mums paliko Centro v-bos pirm. L. Imbrasienės paskaita apie moters pareigas išeivijoje ir kun. dr. P. Gaidos žodis.

Pasivažišusios skaniais užkandžiais ir kavute, su malonia ir šilta nuotaika išsiskirstėme namo. **Narė**

Moterys veikla Lietuvių Bendruomenėje

Vienintelė Kanadoje gal ir visoje Šiaurės Amerikoje Lietuvių Bendruomenė, kurios valdybą sudaro vien moterys, tai Welland, Ont., apylinkė.

Si Niagaros pusiasalio lietuvių kolonija įsikūrė 1948 m. Tais pat metais čia dirvą ir pradžią rado lietuviai skautai. Tai buvo viena nedaloma lietuviška šeima. Paskutinių 6-7 metų laikotarpyje padėtis tiek pasikeitė, kad privedė prie bendruomenių ir organizacijų veiklos byrėjimo, kas nebuvo

KLB Wellando apylinkės valdyba. Iš kairės į dešinę: B. Simonaitienė — sekretorė, D. Blužaitė-Gudaitienė — pirmininkė, O. Staškevičienė — išdininkė.

įtikėtina šiam pusiasaly gyvenančiam lietuviui.

Siuo metu kaip tik išėjo lietuvių moteris gelbėti padėties ir 1963 m. birželio mėn. 16 d. sudarė Apyl. Valdybą.

Jau birželio 17 d. naujoji moterų valdyba atstovauja savo apylinkę bendram pabaltiečių surengtame gedulingame išvežtųjų į Sibirą minėjime.

Rugsėjo 8 d. surengia Tautos šventės minėjimą, įsteigia šeštadieninę mokyklą, kuri gražiai veikia, ir tais pat metais suruošia du šokių vakarus bei Kalėdų eglutę apyl. vaikučiams.

Šiais metais nutarta daryti ir pradėti pasiruošimai trims didesniems minėjimams. Nepriklausomybės šventės š.m. vasario 8 d., su užgavėnių vakaru ir menine dalimi. Motinos diena, išvežtųjų minėjimas ir tradicinės Joninės birželio 20 d.

Pastangos ir pranašystės suklupdyti šią moterų valdybą nesipildė, nes proto, pareigos ir sąžinės bei laisvės jausmo nepajėgiama išplėsti.

Nežiūrint įvairių sunkumų mūsų moterys nepalūš lietuviybės bare.

O. Staškevičienė

Pasaulio katalikių moterų organizacijų unijos (UMOFC) tarptautinės studijų dienos

Paryžiuje lapkričio mėn. 23-24 d.d., UNESCO rūmuose, įvyko Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unijos (UMOFC) studijų dienos tarptautinės veiklos klausimais, kurios buvo skirtos UMOFC katalikių moterų organizacijų vadovėms. Tarptautinėse studijų dienosose dalyvavo atstovės iš visų pasaulio kontinentų. Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungą (PLKOS) šiose tarptautinėse studijų dienosose atstovavo B. Šlepetytė-Venskuvienė — nuolatinė PLKOS atstovė prie UMOFC. B. Venskuvienė minimose tarptautinėse studijų dienosose padarė pranešimą apie Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungos veiklą bei tarptautinės veiklos reikšmę lietuvių katalikėms tremtyje ir pavergtame krašte.

Lapkričio mėn. 20 ir 26 d.d. Paryžiuje įvyko Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unijos (UMOFC), Tarptautinio Biuro posėdžiai, kuriuose taip

B. Šlepetytė-Venskuvienė Paryžiuje, UNESCO rūmuose, daro pranešimą Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų (UMOFC) studijų dienosose apie PLKOS veiklą bei tarptautinio darbo reikšmę liet. katalikėms tremtyje ir pavergtame krašte.

pat daylvavo B. Venskuvienė — nuolatinė UMOFC Tarptautinio Biuro narė, šioms pareigoms išrinkta pasauliniuose katalikų moterų kongresuose 1957 ir 1961 metais.

Lapkričio mėn. 21-22 d.d. Paryžiuje įvyko Pasaulinio Katalikų Moterų Organizacijų Unijos (UMOF) Tarybos posėdžiai. B. Šlepetytė-Venskuvienė UMOFC Tarybai padarė pranešimą apie UMOFC Pavergtų Tautų Klausimų Komisijos veiklą, kuriai ji pirmininkauja.

KLK Moterų D-jos Prisikėlimo parapijos skyrius š.m. sausio 19 d. turėjo visuotinį skyriaus narių susirinkimą, kuriame buvo renkama nauja skyriaus valdyba.

Pereitų metų skyriaus veiklos apžvalgą pateikė pirm. D. Reginienė:

Metų bėgyje turėta 11 valdybos posėdžių ir 6 skyriaus narių susirinkimai su paskaitomis: p. I. Matusėvičiūtės, dr. A. Užupienės, Centro V-bos pirm. L. Imbrasienės ir M.N.P. vyr. seselės Paulės.

Visuomenei buvo suruošta paskaita apie alkoholizmą, kurią labai įdomiai skaitė soc. S. Butkevičienė ir med. dr. J. Sungaila.

Skyriaus parengimų turėta 2: vasario 23 d. Užgavėnių balius ir gruodžio 14 d. kultūrinis parengimas-koncertas. Koncerto programą puikiai išpildė žymieji Čikagos solistai: Prudencija Bickienė ir Jonas Vaznelis.

Lapkričio 29 d. buvo suruoštos uždaros savaitgalio rekolekcijos moterims. Rekolekcijos vyko Our Lady of Cenecle vienuolyne ir jas labai įdomiai pravedė svečias iš Romos prel. V. Balčiūnas.

Parapijai talkinta suruošiant parapijos rekolekcijų užbaigimui vyrų agapę, kurioje dalyvavo apie 600 vyrų, religinio koncerto programos dalyviams arbatėlę, parapijos desimtmečio minėjimui vaises ir kitomis progomis.

Kaip ir kiekvienais metais, švenčių progomis buvo aplankyta nemažai ligonių įteikiant jiems kuklias dovanėles. Taip pat buvo pasveikintos 4 skyriaus narės susilaukusios naujagimių, o mažyčiams įteiktos tradicinės dovanėlės „šaukštukai“.

Pereitais metais skyriaus nares palietė artimųjų mirtys; Dr. A. Užupienės vyras a.a. V. Užupis, p. A. Kuolienės marnytė a.a. M. Slaninienė ir p. J. Ruslienės marnytė Lietuvoje. Už mirusiųjų sielas skyriaus vardu buvo užprašytos šv. Mišios.

Finansiškai buvo sušelptos 2 į vargą patekusios šeimos. Nepamirštos ir stovyklos ir kit. org.

Iš stambesnių aukų paminėtina: šeimos 175.00 dol., Aušros mergaičių sporto klubui 100.00 dol., šeštadienišnei mokyklai 100.00 dol., vaikų darželiui 100.00 dol., parapijos bažnytinųjų indų fondui 100.00 dol., ateitininkų, skautų ir Aušros stovykloms po 50.00 dol.

Skyrius 1963 m. turėjo pajamų 2382.11 dol.

Skyriaus vėliavai gražų projektą paruošė N. Kulpavičienė. Tikimasi, kad ateinančiais metais bus pagaminta vėliava.

Pereitų metų valdybą sudarė: D. Reginienė — pirm., A. Kuolienė — vicepirm., E. Čizikienė — sekr., L. Murauskienė — ižd., E. Vaštokienė ir G.

D. Reginienė sėkmingai pirmininkavo si KLK Moterų Dr-jos Prisikėlimo parapijos skyriui Toronte.

Kaknevičienė — soc. reikalų sekcijos vadovė, L. Rickevičienė ir G. Šutienė — parengimų sekcijos vadovės.

Šių m. sausio 19 d. visuot. narių susirinkime išrinkta naujoji skyriaus valdyba pareigomis pasiskirstė taip: pirm. A. Kuolienė, vicep. A. Šapokienė, sekretorė — V. Valaitienė, ižd. L. Murauskienė, soc. sekc. vad. E. Vaštokienė ir G. Kaknevičienė, pareng. sekc. vad. — L. Rickevičienė ir G. Šutienė.

Revizijos komisijon: A. Sungailienė, S. Miniotienė ir I. Vadauskienė.

“Rūtos” ratelio veikla

Marijos Augštesniojo mokykloje, kaip ir kitose Čikagos mokyklose, yra įvairių organizacijų bei klubų. Vienas iš jų yra “Rūtos” ratelis, apie kurio veiklą daug kartų buvo rašyta “Draugo” skiltyje.

Dr. Jono Griniaus išleistoje knygtėje “Mano viešnagė Amerikoje” yra paliestas ir mūsų ratelis. Šiais žodžiais dr. Grinius apibūdino šią draugiją:

“Čikagoje girdėjau, kad į lietuvišką “Rūtos” draugijėlę Kazimieriečių seselių augštesniojo mokykloje stoja amerikietės, pataikaudamos mokytojoms. Bet dėl to maldelės ir kalbos draugijėlės susirinkimuose virstančios angliškėmis. Šitai, užuot ugdžiusi meilę lietuvių kultūrai, “Rūta” kartais tampa nutautimo priemone.”

Mums visoms lietuvaiteis, priklausantioms “Rūtos” rateliui, labai skaudu, kad dr. Grinius paskelbė tokias neteisingas, skaudžias žinias apie mūsų ratelio veiklas nares, mūsų neatsiklauses nei neapsilankęs.

“Rūtos” ratelis įsteigtas palaikyti lietuviybę, jos kultūrą, ugdyti mums meilę savo tautai ir kalbai. Į jį stoji ir būna priimtos tik lietuvaiteis ateivių tėvų, mylinčių savo tėvynę, kalbą bei papročius ir mokačios gražiai lietuviškai kalbėti. Dvi lietuvaiteis seselės mus rūpestingai globoja ir auklė-

ja, kad išlaikytumėm lietuviybę visą mūsų gyvenimą.

Mokslo metų pradžioje įvyksta formalus pirmųjų priėmimas į ratelį, išskiria nuo vyresniųjų moksleivių ryškiais spalvingais kaspiniais. Prieš įvedimą, jos turi išlaikyti egzaminus, gerai išpildyti įvairius uždavinius ir atsakyti gudrius klausimus. Kai išlaiko egzaminus, iškilmingai priimamos į tikrąsias nares pirmininkei prisegant rūtos šakelę prie uniformos. Tada seka pasilinksminimas.

Vieną kartą į mėnesį turime susirinkimą, kurį pradėdame lietuviškai sukalbėdamos maldą į šv. Kazimierą, o baigiame sugiedodamos giesmę “Marija, Marija” ir Lietuvos himną. Kiekvieno mėnesio susirinkimui būna paskirta klasė, kuri suruošia įdomią programėlę su įvairiais eilėraščiais, dainomis ar humoristiniais rašiniais. Viskas vyksta lietuvių kalba. Vasario 16 d. ruošiami lietuvišką minėjimą. Tą dieną rūtietės pardavinėja vėliavėles, kuriomis pasipuošia ne tik narės, seselės, bet ir kitatautės mokinės. Kalėdų metu moksleivės atlieka lietuvišką programą Science and Industry muziejuje, dažnai pačios pasirašiusios vaidinimėli.

Taip pat kiekvienais metais surengiame šokių vakarą, į kurį kviečiame tik lietuvišką jaunimą. Per lietuviškus parengimus, koncertus, operas ir vaidinimus, kurie vyksta mūsų teatre, rūtietės priima drabužius drabužinėse, nurodo vietas, išdalina programas ir patarnauja atsilankiusiems. Mums gera proga išgirsti lietuvių kompozitorių muziką ir pamatyti lietuvių pastatytas dramas.

Iš nario mokesčio, šokių pajamų ir drabužinėse surinktų pinigų ratelis sau nepasilieka nė cento, bet perka lietuviškas knygas Marijos mokyklos bibliotekai, šelpia našlaičius, misijonierius, Balfą ir neturtingus lietuvius Amerikoje ir užsieny. Vasario mėnesį gimnazijos knygyne paruošiame parodėlę lietuviškų knygų, juostų, kryžių ir šiaip įvairių rankdarbių. Neužmirštame savo geradarių ir dvasiniai — užsakome šv. Mišias, kad Dievas juos laimintų.

Be to, seselė lietuvaite, pasiaukojusi lietuviybei, rūpestingai mums moko kasdien lietuvių kalbos, tautosakos, istorijos, eilėraščių ir dainų. Rūtietės čia mokosi ne tik savo kalbos, bet šeštadieniais lanko ir lituanistines pamokas.

Narės užsiprenumeruoja lietuviškų leidinių bei žurnalų, mokosi tautinių šokių ir priklauso lietuviškiems ansambliams, ateitininkams ir skautams.

Mokslo metų pabaigoje ketvirtokėms suruošiame atsisveikinimui lietuvišką arbatėlę. Apdovanojame valdybos nares ir išlydim visas su rasotomis akimis primindamos, kad jos išliktų ištikimos tikėjimo pareigoms ir ištvermingos lietuviybės žiburio nešėjos.

Iš šitų visų veikimų, kaip dr. Grinius galėjo prieiti išvados, kad “Rūtos” ratelis yra nutautimo priemone?

**Živilė Keliuotytė,
“Rūtos” ratelio sekretorė**

Pedagoginis Lituanistikos Institutas Čikagoje pradėjo naujuosius mokslo metus su 26 studentais ir 5 bebaigiančiais. Į neakivaizdinį kursą galima įstoti betkada. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago 36, Ill., USA.

• MOTERYS PASAULYJE

Judita - Marija Matulionytė — Toronto Lietuvių Bendruomenės pirmininkė

1960 m. baigė Toronto Universitete odontologijos fakultetą daktarės laipsniu. Įsigijo nuosavą kabinetą ir jau pora metų sėkmingai dirba dantų gydytojos darbu.

Jaunoji daktarė gali būti pavyzdys kiekvienam jaunam lietuviui inteligentui. Baigusi augštąjį mokslą ji neužidarė siaurame savo asmens gyvenime: ji sąžiningai ir labai uoliai eina pasiimtasias nelengvas Bendruomenės pirmininkės pareigas. Visos Toronto kolonijos yra gerbiama ir mylima dėl savo malonaus būdo, jaunatviško veržlumo ir tokio šimtaprocentinio lietuviškumo. **Z. D.**

Birutė Grigaitytė - Novickienė

Niujorko Lietuvių Moterų Atstovybės klubas, sausio 12 d., pagerbė savo garbės narę Birutę Grigaitytę - Novickienę, jos 65 metų sukakties proga.

Kad ir kankinama sunkios ligos, negalinti pasijudinti iš kėdės, ji ir šią dieną tebėra energinga, kupina sumanymų, besidominti pasaulio įvykiais. Dažnas, ar tai visuomenininkas, ar politikas, ar jaunimo atstovas, pasiteirauja jos nuomonės svarbesniais reikalais. Jos gilus patyrimas, svarus žodis yra visų branginamas.

Berašant šias eilutes, atgijo malonių prisiminimų pynė. Prisiminiau Birutę Novickienę jauną, sveiką, žavingą. Mums gimnazistėms ji buvo jaunos moters idealas. Ketinome, baigusios gimnaziją, stoti į Teisių fakultetą, būti advokatėmis, kaip ji. Studentų baliuose nenuleisdavome nuo jos akių. Graži, elegantiška, lengva kaip plaukė, ji traukė į save mūsų dėmesį.

Esu daug girdėjusi ir skaičiusi spaudoje apie B. Novickienės veiklą. Dar jaunutė, vos devyniolikos metų, ji energingai reiškiasi lietuvių visuome-

Dr. odontologė
Judita Marija Matulionytė

niniame ir politiniame gyvenime. Nuo 1917 m. buvo įsijungusi į liet. soc. liaudininkų, vėliau liet. valstiečių liaudininkų veiklą. 1917 m. Petrapilio liet. seimo atstovė, o 1918 m. delegatė į Valstybės Tarybą Vilniuje. Tais laikais lietuviui inteligentui buvo plati darbo dirva. Tai buvo patys karštieji Lietuvos nepriklausomybės atgavimo metai. Kur tik kyla gyvas lietuviškas reikalas, ten netrūksta jaunos Birutės. 1918 m. ji eina sekretorės pareigas Moterų Komitete lietuvių kariuomenei remti. Negaili laiko nei sveikatos Lie-

tuvos reikalams. 1919 m. darbuojasi Lietuvos skautams. Ilga metų eilę dirba Lietuvos Moterų Globos komitete. Žuvę kariai už Lietuvos laisvę, skurdę paliko savo šeimas, mažamečius našlaičius. Atsirado gyvas reikalas teikti jiems pagalbą. Į šį darbą stoja ir Birutė Grigaitytė. Ji eina šios draugijos valdybos pirmininkės, vicepirmininkės pareigas. Dalyvauja komisijoje surasti tinkamą vietą našlaičių prieglaudai steigti. Šios komisijos dėka įsteigta mažamečių prieglauda Gelgaudiškio dvare.

Birutė Grigaitytė reiškėsi ir liet. studentų organizacijose. Ji tampa viena iš steigėjų studentų Varpo draugijos. Daug rašo spaudoje socialiniais bei visuomeniniais klausimais. Trylika metų buvo Lietuvos Kooperacijos Banko juriskonsultė. 1928 m. viena iš Liet. Moterų Tarybos steigėjų.

Tekdavo dažnai susitikinėti su B. Novickiene Vokietijoje, tremties stovykloje. Darbštumo dvasia jos neapleidžia ir sunkiose nelemtos išeivijos sąlygose. Nesu girdėjusi iš jos nusiskundžiant savo ligą, sąnarių skausmais. Ji tik rūpinasi kitais, užjaučia negalinčius emigruoti į pasirinktus kraštus. Daro žygių, kad būtų palengvinta emigracija. 1948 m. Pabaltijo Moterų Tarybos narė, vėliau pirmininkė. Šiose pareigose būdama, ji oficialiais raštais kreipiasi į Amerikos moterų organizacijas, į augštus pareigūnus, primindama Lietuvos skriaudą ir keldama protestą prieš Lietuvos okupaciją.

Dar ilgus metus tegyvuoja garbingoji visuomenininkė. **I. B.**

Švento Kazimiero seserys Argentinoje

Avellaneda, Bs.As. — "Madre de la Misericordia" parapijoj darbuojasi 3 seselės: ses. M. Dilekta, Kriauciūnaitė kilusi iš Čikagos jau dvylika metų kaip Argentinoje misijonieriauja; ses. M. Magdalita Vitkaitė iš Philadelphijos nuo 1957 metų dirba šiamė krašte; ses. M. Carmen Varanauskaitė gimusi Argentinoje, atliko novicijatą ir padarė profesiją Čikagoje, 1960 metais grįžo darbuotis savųjų tarpe.

Švento Kazimiero seserys įsikūrė Argentinoje 1941 m. Tėvų marijonų kviečiamos į talką buvo pasiūstos trys seselės: ses. M. Adorata (dabartinė Motina Generalė) ses. M. Estera Poddinaite ir ses. M. Rosanna Ežerskytė. Atidarė mokyklą su 25 mokiniais, o šiemet yra 346 mokiniai, kuriuos moko 14 pasauliečių mokytojų — berniukus rytais, o mergaites po pietų. Seselės vadovauja, parengia vaikučius prie sakramentų, moko anglų ir lietuvių kalbas.

Cordoba. — "Nuestra Senora del Valle" parapijoj kazimierietės darbuojasi nuo 1958 metų. Pradėjo mokyklą su 25 mokiniais, o šiemet yra 450 mokinių pradžios mokykloje. Yra 14 mokytojų, kurios moko visuose skyriuose, o seselės vadovauja ir moko anglų kalbą. Šiemet šioj parapijoj gyvena sekančios seselės: ses. M. Teofilė Adomaitytė gimusi Mt. Carmel, Pa. nuo 1960 metų mokytojauja Cordoboje; ses. M. Elenisa Buzaitė gimusi Argentinoje, bet atlikusi novicijatą ir padariusi profesiją USA grįžo 1951 dirbti savųjų tarpe. Ses. M. Judina Aušraitė kilusi iš Čikagos atvyko pernai su ses. M. Aloysia seselėms į pagalbą.

Adv. B. Novickienės 65 m. amžiaus sukaktį minint. Iš kairės į dešinę: R. Budrienė, J. Simutienė, B. Novickienė. Stovi iš kairės: G. Žilionienė, L. Bieliukienė, A. Novickis, dr. M. Kregždienė, Ž. Novickytė, V. Leskaitienė.

Nuotrauka V. Maželio

Moterys marksistinėje santvarkoje

J. GOBIS

Nemaža permainų moterų gyvenime padarė Rusų revoliucija, kuri per antrąjį pasaulinį karą karinės prievartos būdu yra išplėsta į vidurio Europą ir į rytų Vokietiją.

Permainos moterų gyvenime įvyko jų profesijoje, jų darbuose už namų, šeimoje ir aprangoje.

Europos kraštuose profesionalės moterys, ypač medicinoje ir inžinerijoje XIX amžiaus pradžioje buvo retenybė; dabar Rusijoje Lee Hills'o teigimu, $\frac{3}{4}$ gydytojų, vienas penktadalis inžinierių ir dauguma mokytojų yra moterys (plg. jo "Russia Today" 10 psl.). Prof. Klaus Mehnert tiksliau sako, kad 90% pradžios mokyklų ir 70% vidurinių mokyklų mokytojų yra moterys. Nepriklausomoj Lietuvoj mokyklose jau daug moterų dirbo, bet ne tokia dauguma kaip dabar, kai moterys aiškiai nustelbia vyrus mokytojus. Aišku, kad moterų vyravimas mokyklose slopina vyrų įtaką jaunimo auklėjimui; nereikia užmiršti, kad moters siela yra religingesnė negu vyro, ir slopinamas religingumos prasi-veržia...

Aiškindamas moters ir vyro sielos skirtumą, Fr. W. Nietzsche pasakė, kad vyro esmė tai kova, o moters — vyrų žaizdų, patirtų kovose, tvarstymas, gydymas. Iš tiesų, moteris gydytoja, kaip ir auklėtoja, mokytoja yra savo vietoje, savo pasaukime bei profesijoje. Ar šiuo metu Lietuvoje 75% gydytojų jau motrys, kaip ir Rusijoje, — tur būt, dar ne, bet jau netoli to; iš užuominų beletristikoje ir privačiuose laiškuose gaunasi įspūdis, kad

tipingas gydytojas Lietuvoje jau nebe vyras, o moteris. Lenkijoje proto darbininkų moterų yra žymiai daugiau negu vyrų — 42% ir 26%. (Plg. "Gwiazda Polarna" 1963. IX.21.).

Kaip Rusijoje (taigi ir Lietuvoje), taip ir Lenkijoje senoj visuomenės santvarkoje daug jaunų merginų iš žemės ūkio dirbo tarnaitėmis miestuose ir miesteliuose; šiandien ši darbo rūšis yra labai sumažėjusi, ir joje te dirba senyvos moterys, o jaunos merginos eina dirbti arba į raštines arba į fabrikus.

Viršuje nurodyti faktai nereiškia, kad marksistinė revoliucija ir santvarka palengvina moterų gyvenimą: moterys dirba ne vien proto darba, bet ir fizinius darbus žemės ūkyje, fabrikuose, namų statyboje, kelių tiesime ir kasyklose. Marksistinis režimas natsižvelgia į tai, kad moterų organizmo konstitucija yra silpnesnė negu vyrų.

Sunkius darbus dirbti moteris verčia ir ta aplinkybė, kad iš vieno vyro uždarbio šeima negali pragyventi. Žinoma, motina tegali nuo mažų vaikų atsitraukti ir eiti į darbą tada, kai jos vaiko ar vaikų priežiūrą perima jos ar jos vyro motina — bobutė, babuška arba valstybiniai vaikų lopšeliai ar darželiai.

Politinis darbas yra protinis, bet augštuose politiniuose postuose moterys yra retenybės. Lenino žmona Krupskaja prie savo vyro gyvos galvos davinėjo patarimus augštiems politikams ir bandė tai daryti ir po vyro mirties, bet jo įpėdinis Stalinas jai

pasakė: "Jei dar kartą prasižiosi, tai aš Lenino našle paskirsiu kitą moterį." Postalininėj Sovietų Rusijoje nuo 1956 metų iškilio Jekaterina Furceva ir buvo patekusi į augščiausią kompartijos centro komiteto prezidiumą, bet neseniai iškrito iš jo ir pasiliko tik ministere. Dabartinėje Lietuvoje Diržinskaitė yra ministerio pirmininko Šumausko pavaduotoja, bet kuo ji pasižymėjo, užsienyje gyvenantiems neaišku; gal politinėj policijoje ar raudonuos partizanuose parodė daug gabumo, energijos ir žiaurumo... Apamai imant, marksistinėje politikoje moterys nėra konkurentės vyrams. Gal būt, dėl to, kad politika, ypač tokia kaip Stalino, Hitlerio ir pan. reikalauja kraujo iš jos opozicijos, o moters sieloje, bendrai imant, mažiau kraujo-trūkškos negu vyro, nors pasitaiko ir išimčių.

Sovietinėje šeimoje moterys patyrė daugiau kančios ir skausmo negu pragyvenimo darbe. Karl Marksas numatė, kad "buržuazinė šeima turės išnykti, kaip savaime suprantamas dalykas." Leninas nenurodė, kuo turi skirtis proletarinė šeima nuo buržuazinės, bet ir nepapeikė komunistės Kolontai energingai skelbiamos teorijos, kad moterys turinčios būti "nacionalizuotos", nes juk buržuazinė visuomenė gražios moterys atitenkančios turtin-giesiems vyrams, o tai socialinė neteisybė, nelygybė. Iki 1930 metų revoliuciniai aktyvistai buvo griežtai nusistatę prieš krikščionišką, klasišką šeimą ir darė visokius eksperimentus šeimos gyvenime, bet per tą laiką nesurado proletarinės šeimos formos.

Iki 1935 metų divorsai buvo labai lengvai duodami: vieną dieną galima buvo metrikacijos įstaigoje susituokti, antrą dieną išsituokti. Divorsuotis buvo pigu ir paprasta, — lengviau negu Las Vegas mieste JAV-se.

Nuo 1930 metų prasidėjo atsigrėžimas nuo proletarinės šeimos formos jėškojimo ir posūkis į klasišką šeimos formą, o 1935 metais Stalinas griežtai pasukė revoliucinės šeimos chaosą į klasišką šeimos formą. Tais metais sovietinė spauda ėmė daug rašyti apie tėvų pareigas savo vaikams. Nauji santuokos įstatymai suvaržė divorsus formalumais ir divorsų mokesčiais. Šiandien divorsų Sovietų Sąjungoje mažiau negu JAV-se.

Moterys motinos palaiko šeimose senąsias tradicijas ir religiją, jei ne sisteminės katechizacijos būdu, tai bent religinio jausmo difuzija, dėl to 1956 metais Nikita Chruščiovas pradėjo propaguoti internatų steigimą milijonams vaikų moksleivių, o tai reiškia kompartijos nepasitikėjimą tėvams, ypač motinoms, kurios yra atsparios ateizmui. Chruščiovo režimas negrįžta prie moterų "nacionalizacijos" idėjos, bet vaikų grūdimas į internatus reiškia vaikų "nacionalizaciją", o motinoms tai yra skaudus dūris į širdį... Didžiojoje Sovietų enciklopedijoje sakoma, kad "socialistinėje visuomenėje šeima yra komunistinio auklėjimo celė", bet komunistai gerai žino, kad taip nėra tikrumoje, todėl marksistinis komunizmas skersakiuoja į klasišką šeimą, tačiau neturi nei jėgų, nei priemonių jai pakeisti. Dėl pilietinių ir pasaulinių karų ir dėl Stalino režimo teroro, dėl vad. "valymų" Sovietų Sąjungoje vyrų skaičius žymiai sumažėjo ir dabar Sov. Sąjungoje 20 milijonų moterų daugiau negu vyrų. Tą skir-

Moteris darbininkė Sovietų Sąjungoje

tumą ypačiai jaučia moterys, peršokusios 35 metų amžių; jei tokio amžiaus moteris palieka našle ar gyvanašle, tai bemaž matematiškai tikra, kad ji negalės ištėkėti, kad turės gyventi ir mirti viengungiškai. Tik 1980 metais vyrų ir moterų skaičius susilygins. Dabar viengungiškų moterų daug ne vien Rusijoje, bet ir Pabaltijy, ypač Lietuvoje dėl partizanų karo, ir Lenkijoje; šioj pastarojoje 52 procentai ne žemės ūkyje dirbančių moterų — tai arba viengungės arba bevaikės moterys.

Ilgai ekskursavęs po Sovietų Sąjungą Lee Hills sako: "Retai pamatai dailią, stilingai apsirengusią su šypsniu ir gera figūra moterį, bet jauniausios sovietų moterys šiandien aiškiai siekia elegancijos ir grožio." Moterų figūros pareina nuo sunkaus gyvenimo sąlygų, nuo sunkaus darbo žemės ūkyje ir pramonėje, nuo dietos. Sovietų moteris ne vien turi dirbti žemės ūkyje, pramonėje ir biuruose, bet parėjus iš darbo turi ruošti pietus, valyti butą, rūpintis savo šeimos švara, ypač ai moteris įvargina kasdieniniai stovėjimai eilėse prie maisto parduvų.

Sovietų žmogaus dietą sudaro daugiausia krakmolingas maistas — juoda duona ir bulvienė; paprastai labai sunku gauti šviežių vaisių ir daržovių, dėl to Lee Hills'o nuomone, rusų moterys yra didelio ūgio ir storos, o be to, joms trūksta pagrindinių aprangos dalykų ir kosmetikos. Rusų moterys nori rengtis elegantiškai, laukia penkmečio plano elegancijos drabužiams ir papuošalams. Lenkijoje ir Lietuvoje moterys dar nebuvo nukritusios iki rusų moters lygio aprangos grožio atžvilgiu, jei nekalbėt apie tremtines Sibire. Lenkės, ypač didmiesčiuose yra puošnios, madingai apsirengusios. Lietuvės ir lenkės turi mažiau suknelių negu amerikietės, bet kai siuvasi, tai stengiasi, kad nauja sukni, naujas kostiumas, naujas paltas būtų moderniškas, skoningas. Su vakarietiška elegancija po Stalino mirties sovietų įtakos sferos kraštų žmonės susipažįsta iš Vakarų turistų, kurių į Lenkiją ypač ai daug atvyksta, ir iš savo turistų, kuriems leidžiama paeisursuoti po Vakarų kraštus, nors ir ne taip gausiai ir dažnai. Sovietų Sąjungoje giriama si, kad jų kraštas palaiką mokslinius ir kultūrinius ryšius su daugia kaip 100 kraštų, kad kasmet 700.000 Sovietų Sąjungos piliečių važiuoja į užsienius ir kad daug užsieniečių lankosi Sov. Sąjungoje. Lee Hills sako, kad keli tūkstančiai iš 700.000 sovietinių turistų bei delegatų atsilanko JAV ir tik 10.000-15.000 amerikiečių kasmet atsilanko Sovietų Sąjungoje. Šitokie atsilankymai supažindina vakariečius su sovietiniu žmogum ir sovietinius žmones su Vakarų žmogum ir jo gyvenimo stilium.

Kvietimas į Kareliją

Komunistinėje Lietuvos spaudoje vėl pasirodė skelbimai, raginantieji lietuvius registruotis darbams Karelijos miško pramonėje ir Nikitos pamėgtų plėšinių plotuose Sibire. Šeimoms siūlomas patstovus įsikūrimas plėšinių sovchozuose. Skelbimus pasirašo vyr. perkėlimo ir organizuoto darbininkų telkimo valdyba prie Lietuvos TSR ministerių tarybos.

Žinomesni lietuvių tautiniai šokiai

KALVELIS — plačiai paplitęs ir smagus pramoginis šokis. Yra stilizuotas iš to paties vardo liaudies žaidimo, vaizduojančio kalvio darbą. Šokis labiausiai žinomas Augštaitijoje. Šito šokio kūrėja — Marija Baronaitė.

KUBILAS — senas šokis, tariamai susijęs su derliaus nuėmimo švente ir jos apeigomis, tačiau savo pobūdžiu yra labiau pramoginis negu apeiginis. Vienas pirmųjų šokių, liaudies šokių atgaivinimo metu 1936 metais Rytų Augštaitijoje, rastas Aldonos Rugytės - Bulotienės.

AUDEJĖLĖ — audimą vaizduojas merginų šokis, kurio pirmojoje dalyje matome audimą dar staklėse — prasiskiriančius, bei vėl susieinančius metmenis, skriejančias šaudykles, ataudus, skietą. Antroje dalyje išreiškiamas džiaugsmas pavykusiomis drobėmis. Šis žodis kilęs iš to vardo žaidimo.

RUGUČIAI — vaizduoja rugiapjūtės darbus — dalgio galandymą, rugių kirtimą, jų rišimą, statymą ir vėžimą. Greičiausia bus kilęs iš dzūkų krašto, nes ten smėlynuose menkai užaugę rugiai vadinami rugučiais. Stilizuoti rugučiai pirmą kartą pasirodė Lietuvos gimnazijų varžybose 1938 m.

BLEZDINGINIS JONKELIS — Užgavėnių šokis, dar ir dabar tebešokamas Žemaitijoje. Užgavėnių papročiuose šalia kitų kaukių yra ir žydo ("Jankelio") personažas. Kartais visi persirengėliai būdavo vadinami jankeliais ar jonkeliais. Šis šokis iš kitų jonkelių skiriasi blezdingėle prime-nančiais motyvais.

VĖDARAS yra mažiau žinomas, tačiau smagus šokis. Išsivystęs iš žaidimo - ratelio. Jo kilmė sunku beatsekti. Šokis tinkąs ne tik pasirodymams scenoje, bet ir pobūviams.

MIKITA. Mikitos vardas yra gudiškos kilmės. Atrodo, kad jis išsivystęs iš šokio su lazdomis, kurį šokdavo Dzūkijoje i lietuvių vestuvėse įsibrovę svetima kalba kalbą "Nikitos", atseit gūdai. Dar ir dabar vestuvėse nekvie-ti svečiai Sūduvoje vadinami krukininkais. Mikita yra vienas mėgiamausiųjų, nors ir sunkiausiųjų vyrų šokių, reikalaujās iš šokėjų didelės ištvermės ir miklumo.

BLEZDINGĖLĖ — bene pats būdingiausias, o gal ir seniausias lietuvių liaudies šokis. Jau minimas Valančiaus, Juškos ir kitų senuosiuose raštuose. Šokis yra laimėjęs daug svetimaucijų publikos ovacijų nuo pat pirmo jo pasirodymo 1936 metais Londone, Anglijoje. Blezdingėlė yra išlaikiusi senąsias šokių formas, kurios jau yra išnykusios kituose lietuvių ir kitų europiečių šokuose. Pagal grožį ir senumą blezdingėlei skirtinga pirma vieta kitų lietuvių liaudies šokių tarpe. Šokis yra siejamas su gamtos atbudimu ir derlingumu.

MALŪNAS vaizduoja grūdų malūną. Geometrinėmis šokio figūromis pavaizduojamas grūdų sijojimas, jų vėžimas, pats malūnas — sparnai, girnos ir galiausiai, sumaltų miltų parvežimas. Šokis labai gyvas ir išraiškus. Jis yra išsivystęs iš nesudėtingo Malūnėlio žaidimo. Malūnas šokamas Sūdavijoje — (Suvalkijoje) ir Rytų augštaitčiuose.

VOVERAITĖ — šokis sudarytas iš ratelinio žaidimo. Vaizduoja kiškėlio pasisveikinimą su voveraite.

SEINIS — nesenas pramoginis šokis žinomas Sūdavijoje. Legenda kalba apie vikrų, dailų jaunikaitį, atvykusį iš Prūsų ir atsinešusį šį šokį. Ir šokio pavadinimas vokiškos kilmės.

ZILVITIS — taip pat iš žaidimo sudarytas šokis, kurio pagrindinis judesys yra pynimas. Žilvičio pavadinimas yra greičiausia dėl ypatingai lankstaus "pynimo".

DŽŪKŲ POLKA yra viena iš daugelio polkų, šokamų Lietuvoje. Polkos šokis susiformavo Čekijoje XIX amž. pradžioje. Dzūkų polka nuo kitų polkų skiriasi savitu žingsniu. Pirmą kartą Amerikoje ji buvo šokta 1933 m. Lietuvių dienoje Čikagoje Century of Progress World's Fair of Chicago proga.

SUBATELĖ — Žemaičių pramoginis liaudies šokis, dar ir dabar tebešokamas subatvakariuose. Šokis vaizduoja, kaip i tokius pasilinksminimus merginos paprastai susirenka anksčiau ir pradeda vienos šokti. Vyrai randa merginas jau bešokančias, iš jų išsirenka sau patinkamas ir toliau šoka mišriomis poromis.

GYVATARAS — linksmas, nuotaiingas, dar ir dabar Žemaitčiuose tebešokamas pramoginis šokis. Spėjama, kad i kaimus bus patekęs iš dvary, kaip ir kiti kadrilinio pobūdžio šokiai. Šokis dar vadinamas gyvatvore.

NORIU MIEGO nėra lopsinė, kaip iš pirmųjų dainos žodžių atrodytų, bet priešingai, jis vaizduoja negalintį užmigti ir apie merginas svajojantį jaunikaitį. Šokis yra žinomas ne vien Lietuvoje.

OŽELIS — vienas seniausių Žemaičių šokių. Šokamas vyrų. Mėgiamas dėl komiško charakterio: šokis pamėgdžioja ožių šokinėjimą, badymą si ir imtynes. Kai kas oželį sieja su panašiu broužų turinčiais švedų šokiais. Oželis yra vienas sunkiausiųjų šokių, reikalaujās ne tik miklumo, bet ir vaidybinių gabumų.

SADUTĖ yra pats lyriškiausias, bet kartu ir neliaudiškiausias mūsų merginų šokis. Sadutės choreografija, žingsnis ir pats šokio charakteris yra daugiau klasinio baleto, bet ne liaudies šokio pobūdžio.

Šį šokį sukūrė Biržų gimnazijos kūno kultūros mokytoja Elena Šlekienė.

Sadutės melodija paimta iš nežinomu vardu vadinto šokio. Ją prisiminusi sena Biržų apylinkės audėja Ona Čiudurienė. To šokio refrėne buvo dainuojama saduto — tuto. Iš to saduto sugalvotas ir sadutės pavadinimas.

SUSTAS — pramoginis kadriliaus tipo šokis. Rastas Prienų - Balbieriškio apylinkėje. Spėjama, kad jo vardas bus kilęs iš žodžio šusti, kuris turi prasmę "keistis, mainytis". Šokyje ypač daug tokio mainymosi ir keitimosi vietomis.

SUKTINIS — nesudėtingas, linksmas ir gyvas šokis, plačiai prigijęs lietuvių liaudyje.

Šie visi šokiai buvo šokami jaunimo Antroje JA V-bių ir Kanados Tautinių šokių Šventėje 1963.VII.7. International Amphitheatre Čikagoje.

Japonijos šilkas

IZ. MATUSEVIČIŪTĖ

Šilkas ir šilko dirbiniai senovėje buvo vartojami tik imperatorių ir kilmingojo luomo žmonių, bet šiandien šilkas yra prieinamas kiekvienam eiliniam žmogui.

Šilko gamyba prasidėjo Kinijoje maždaug prieš 5.000 metų. Šilko gamyba vėliau globojant Kinijos monarchams, buvo pradėta jo daugiau austi ir parduoti į kitas Azijos šalis, o vėlesniais laikais ir į Europą. Maždaug prieš 2.500 metų šilkas buvo gabenamas į Graikiją ir senovės Romos imperiją. Žlugus Romos imperijai šilko vartojimo populiarumas Europoje prasidėjo su Kryžiaus karų žygiais Mažonoje Azijoje — Palestinoje.

Pati Europa šilką gamintis pradėjo gana vėlai. Italijoje šilko pramonė buvo sukurta 12 šimt., ją pasekė Prancūzija 14 šimt., o Anglija tik 17 šimt. įsteigė savo šilko verpyklas.

Į Naująją Pasaulį šilko pramonė atkeliavo gana vėlai, pvz., Jungtinėse Amerikos Valstybėse šilko fabrikai atsirado tik 18-tame šimtmetyje.

Į Japonijos salas Azijoje šilko pramonė atėjo iš Kinijos per Korėjos pusiasalį tik 2-ame šimt. po Kristaus gimimo. Japonijos imperatoriai bei augstesnis luomas daugel kartų mėgino skatinti šilko gamybą plėsti; bet jo gamyba japonuose didelio populiarumo nesusilaukė. Taip šilko gamyba Japonijoje šimtmečiais kildavo, tai vėl smukdavo. Tik naujaisiais laikais po Meiji reformos 1868 m. modernizavus visą Japonijos gyvenimą, buvo sumoderninta ir šilko gamyba, įvedus iš Europos modernias šilko audimo ir verpimo mašinas. Panaudojus naują Vakarų Europos šilko gaminimo techniką, šilko gamyba pradėjo labai kilti ir savo viršūnę pasiekė 1934 m. Antrojo Pasaulinio karo metu pasirodė naujas šilko pakaitalas — dirbtinis šilkas — **nailonas**. Šis naujasis pakaitalas buvo gaminamas iš baltyminių medžiagų — pieno ir kiaušinių ir laikinai buvo sustabdes tikrojo šilko gamybą visuose pasaulio kraštuose.

Atradimas tikrosios šilko vertės prasidėjo po Antrojo Pasaulinio karo, ir šiandien šilko vėl gaminamas tas pats kiekis kaip prieš paskutinį karą. Dabar šilko gamyba jau išplito visame pasaulyje, nes jo poreikavimas rinkoje kasmet didėja.

Šilkas senovėje buvo brangesnis už auksą ir buvo sutinkamas kaip augštos kultūros palydovas imperatorių, karalių bei didžiųjų rūmuose ir puošė senovės karalienes bei kunigaikštes. Šilkas iš karalių rūmų buvo naudojamas ir kulto rūbams Romos Katalikų ir Bizantijos Rytų bažnyčiose.

Senovės šilko kelias buvo labai ilgas, daugiau kaip 6.000 mylių ilgumo, einas kupranugarių karavanais iš centrinės Azijos per kalnus, dykumas didelio Azijos žemyno, kol jis pasiekdavo Europos senovės kultūros centrus: Graikiją ir Romą.

Šilko gamyba Japonijoje yra tampa susijusi su senąja Japonijos imperatorių kultūra bei istorija. Iš senovės laikų yra išlikusių šilko audinių paveikslų, kurie vaizduoja scenas iš imperatorių gyvenimo. Šilkas Japoni-

joje yra laikomas tautinės gamybos produktu, taip kad per šimtmečius tautiniai japonų moterų rūbai pasiekė nuostabaus meniško grožio.

Nuo Meiji reformos laikų 1868 m. Japonijoje buvo įvesta vakarietiška kultūra su visais jos technikos laimėjimais. Po to šis kraštas pagrindinai pasikeitė ir medžiagų gamyboje, tuo pačiu ir šilko, padarė milžinišką pažangą.

Po Antrojo Pasaulinio karo buvo labai išvystyti agrikultūriniai maisto produktai, jie labai pakilo savo kokybe ir kiekybe, ypač vaisių ir pieno produktai.

Taigi ir šilko pramonė nebuvo išimtis: pokariniais metais šilko gamyboje buvo padaryta naujų atradimų.

Kaip žinome iš prekių mokslo, šilkas nėra pluoštinis augalinis produktas, bet baltyminis, tos pačios sudėties, kaip pienas, kiaušiniai ir kiti baltyminiai produktai.

Japonijoje daugelyje provincijų ūkininkai jau nuo seniausių laikų auginą **kokonus** (šilkaverpio vabalo lėlę) ir jų produkcija pvz. 1875 m. buvo 30.000 tonų, o 1930 m. pasiekė savo viršūnę ir buvo pagaminta 399.000 tonų kokonų (šilkaverpio lėlių). Iš jų fabrikuose suvyniota 45.000 tonų neapdirbto natūralaus šilko gijų. Tuo būdu 40% visų Japonijos ūkininkų verčiasi šilkvabalių kokonų auginimu.

Šilkaverpės kirmėlės — nuo išsiperėjimo iki kokono (cocoon) šilkaverpio vabalo stadijos pereina nuostabias metamorfozes — pasikeitimus, panašius į kitų vabzdžių gyvenime.

Šilkaverpė kirmėlė ėda tik šilkmedžio lapus, kurie yra turtingi baltymais ir vitaminais. Senovėje šilkmedžiai augo natūraliai gamtoje ir išaugdavo labai augšti, todėl būdavo daug vargo lapus rašyti šilkaverpių kirmėlių maistui. Šiandien šilkmedžiai jau yra sukultūrinti ir auga žemais krūmais, taip kad jų lapų skyminas nesudaro sunkumų. Dabar biologų yra surastas mokslinis metodas, kaip apsaugoti šilkmedžius nuo kenksmingų vabzdžių ir amaro (fungus). Japonijos gamtos mokslininkai dirba kartu su ūkininkais ir pagamina vis geresnes šilko rūšis, nes jo kokybė priklauso nuo lapų rūšies, klimatinės sąlygų ir metų laikų auginimo kokonų. Geresni šilkamedžio lapai išaugina geresnės kokonų rūšį, tuo pačiu gaunama ir augštesnė šilko kokybė.

Šilkvabalys — kirmėlė pereina tris pasikeitimo stadijas: pirmoji yra **družio** stadija, kada yra padedami ant šilkamedžio lapų kiaušinėliai. Antroji stadija: iš kiaušinėlių išriedėjusios kirmėlaitės, besimaitindamos šilkmedžio lapais išauga į normalaus dydžio riebias kirmėles. Po kurio laiko jos apdingsta, nustoja ėsti lapus. Trečioje stadijoje šilkaverpė kirmėlė apsidengia juodu kietu šarvu ir keturis kartus išsineria iš savo odos, kol ji pakankamai susiformuoja, kad galėtų pradėti verpti apie save šarvą, leisdama baltą skystį, kuris sukietėjęs duoda šilko giją. Kokone kirmėlė pavirsta vabalu, lėle, iš kurios po 30-40 dienų išlekia drugys — šilkaverpė peteliškė.

Šilkaverpių maitinimas

Po paskutinio pasikeitimo šilkaverpė kirmėlė dar godžiai ėda šilkmedžio lapus kokias 4-5 dienas, paskui aptings ta ir nustoja visai ėsti.

Tuomet kirmėlės sudėliojamos į popierinius kartonėlius, panašiai kaip surūšiuoti kiaušiniai, ir sudedamos tam tikrose lentynose. Po dviejų dienų verpimo kirmėlė jau būna apsidengusi kokono lukštu, o lėlė viduje sukietėja. Po 6 ar 7 dienų kokonai yra labai rūpestingai atrenkami, surūšiuojami ir paruošiami pardavimui.

Kokonai masėmis transportuojami į šilko apdirbimo fabrikus. Čia pirmiausia kokonai specialistų yra atrenkami ir išrūšiuojami. Išrūšiuoti kokonai verdami apie 10 minučių 90 ar 100° Celsijaus karščio vandenyje. Virimu pašalinama lipni masė, vadinama serecinu, kuris laiko standžiai suklįjavęs siūlus. Pašalinus tą klijų — sereciną šilkas yra jau suminkštintas ir lengviau jį nuvynioti nuo kokono į tolkas. Po to siūlų rinkėjas sujieško kokonų galuose pradžia ir vynioja į vieną giją penkių ar aštuonių kokonų siūlus.

Siūlų nuo kokonų nuvijimo darbas reikalauja labai ilgos praktikos ir įgudimo. Moderniuose fabrikuose tą darbą atlieka mašinos.

Neapdirbtos šilko gijos pradžioje nuvejaš ant mažų krijelių, o vėliau ant ilgų mestuvų, arba sutrinamos į dideles špules ar suriečiamos ant mestuvų ir nuimamos į dideles tolkas. Tolkos rūpestingai surišamos ir siun-

Šilkaverpis vabalas

čiamos tolimesniam apdirbimui į didelius fabrikus — audyklas.

Šilko savybės

Išskirtina šilko savybė iš visų kitų pluoštinių medžiagų yra ta, kad jis yra padarytas iš organinių medžiagų — baltymų (proteino). Antra jo savybė — didelis patvarumas ir lengvumas. Per šimtmečius žmonės pripažino šilko vertę ir jo išskirtinumą iš kitų pluoštinių medžiagų. Palyginus šilką su vilnė ar medvilnė medžiaga, jis yra labai tankus.

Šilkas, būdamas organinės kilmės, sunkiai dega, palietas ugnies jis riečiasi ir traukiasi į juodas dėmes. Todėl sudegti šilkiniai rūbus dėvinti nėra tokio didelio pavojaus.

Gera šilką apdirbus, jis įgyja spinėjimą ir švelnumą. Jis neturi to metalinio blizgesio ir šaltumo, kuriuo pasižymi dirbtinis šilkas ir su metalais austos medžiagos.

Šilkas dėvėti yra labai malonus ir patrauklus, nes minkštas prisiliesti. Jis yra stiprus ir elastingas. Savo patvarumu yra antroje vietoje po vilnės medžiagos, kuri ilgiausiai savo plaukeliais atlaiko atmosferos veikimą ir nuolatinį lankstymą. Gera vilnė medžiaga laiko dešimt ar daugiau metų. Po labai ilgo dėvėjimo vilnės medžiagos subyra — iškrinta plaukeliai, o šilkas sulūžta, sudaužėja.

Šilkiniai drabužiai visada atrodo ele-

gantiški. Karštame klimate šilkas yra sveikiau dėvėti nei nailonas, nes sugeria prakaitą, ko negali padaryti dirbtinis šilkas ar nailonas.

Šilko ypatumas ir grožį padidina jo savybė, kad labai lengvai priima visokių dažų ir patvariai išlaiko skaisčius spalvas prieš saulės ir lietaus veikimą.

Japonių moterų kimonai — tautiniai drabužiai yra išdava meniško šilko dažymo ne vien ištisomis vaivorykšėmis (Dermės juostos) spalvomis, bet ir gražiausiomis gėlėmis. Šilkas nepalyginamai su kitais fabrikatais duodasi dažomas žmonių žinomomis spalvomis.

Atskiros šilko rūšys reikalauja ir specialaus audimo ar pynimo būdų. Nudažytas šilkas yra labiau akiai patrauklus ir elegantiškas. Išaustas natūralus šilko audinys dar daugelio mašinų yra apdirbamas, vėliau plaunamas tekančios upės srovėje, kol medžiaga įgyja lygų, švelnų ir minkštą paviršių.

Jokia kita medžiaga negali būti išauta iš tokių plonų gijų, kaip šilko medžiagos. Kadangi šilko gijos nepūva, tai jos yra vartojamos chirurgijos, įvairiosios industrijos ir technikos reikalingoms.

Japonijoje šilko gamyba yra didelis krašto pajamų šaltinis. Taip 1961 m. buvo pagaminta 61 mil. jardų šilko medžiagos ir kraštas už ją gavo 12 bil. jenų arba 12 milijonų JAV dolerių.

Niekas negali moters ar mergaitės gražiau puošti, kaip šikiniai drabužiai. Visomis iškilmingomis progomis moterys gali geriausiai pasipuošti šilkinėmis suknelėmis. Artėjant pavasario grožiui ir vasarai, moteris pasipuošusi šilko drabužiu derinasi į visą gamtos grožio pasaulį. Jei norime moterį pradžiuginti — nėra didesnės ir džiugesnės dovanos, kaip skoninga šilko suknelė. Todėl padarykime džiaugsmo savo sesutėms ir giminaitėms tėvynėje, nusiųsdamos joms šilko pasipuošti, suraminti ir pradžiuginti.

NAILONAS

Nailonas yra pakaitalas šilkui ir metalui. Suknelės, kojinės ir kita moterų apranga, pagaminta iš šilko, visuomet buvo branginama. Gaminiai gražūs, malonūs, bet labai brangūs... Brangūs taip pat visi dirbiniai iš kailio. Bet dabar chemikai išrado įvairiausias dirbtines medžiagas iš plastikinės masės. Pati įdomiausia iš visų naujų medžiagų — tai nailonas, iš kurio verpiami audiniai, mezgamos kojinės, gaminami kailiai — lengvi ir šilti, panašūs į tikruosius.

Tie nauji dirbiniai visiems patinka, nes jie pigesni už šilką, vilnas ir kailius, stipresni, o savo išvaizda neblogesni už tikruosius. Gi pats įdomumas yra tame, kad nailonas palaipsniui išstumia apyvartos metalą. Iš nailono gaminami ne tik tai indai, ašiniai, puodukai ir kiti naminiai reikmenys, bet ir labai tikslios mašinų detalės, pvz. garlaiviams sraigčiai. Tokie sraigčiai lengvi ir juos nereikalinga dažyti, nes jie vandenvyje nerūdyje ir nelūžta.

Nailoninės kojinės gerai plaunamos, yra elastingos, gražios ir stiprios, tik, deja, nesugeria prakaito, o tai veda prie greito kojų atšalimo. Žmonės, kurie linkę peršalti, kenčiantieji nuo reumatizmo ir turi smarkiai prakaituojančias kojas — turi vengti dėvėti nailonines kojines. Šaltame klimate, sporte ir ilgose kelionėse pėsčiam vilnones kojines dėvėti yra sveikiausia — jos sugeria prakaitą ir palaiko kojų šilumą.

V. G.

LIETUVAITĖS DOMISI JAV INDENŲ KULTŪRA

Indianos un-to studentė Danguolė Variakojytė, buv. Biržų banko direktoriaus Petro Variakojo duktė, gavusi \$500 stipendiją, siekdama antropologijos mokslų daktaro laipsnio, dviem atvejais keliolika mėnesių praleido Arizonos indėnų tarpe studijuodama laukinės apačų tautelės gyvenimą.

Sunku buvo įgyti indėnų pasitikėjimą, galvauti jų šokiuose ir registruoti magnetofonui jų dainas. Tokiose misijose žuvo keli baltieji mokslininkai, bet Variakojytė pasiekė savo tikslą ir gavo antropologijos daktaro laipsnį.

Kita lietuvaitė Petronėlė Butkevičiūtė (Genny B. Walter) daug metų mokytoja indėnams ikurtose mokyklose Kalifornijos kalnuose. Paskutiniu metu ji išėjo pensijon.

Dr. Dainė Augustaitytė, Miuncheno un-to slavų katedros vyr. asistentė, atstovavo Vokietijos universitetus slavų istoriniame kongrese Salzburge, Austrijoje, kur buvo paminėta 1100 metų sukaktis nuo slavų tautų apaštalų Kirilo ir Metodijaus mirties.

Japonės tautiniuose šilko kimono drabužiuose

**TREČIOJI
LEONARDO ANDRIEKAUS
KNYGA**

JANINA NARŪNE

Atėjo į pasaulį ir vėl nauja Leonardo Andriekaus knyga — stambus eilėraščių rinkinys — NAKTIGONĖ, elegantišku Telesforo Valiaus viršeliu. Verti puslapį ir sustoja akys ant išpuodingo titulinio lapo, kuris, tarytum, išsako poeto plačius užmojus, meno jėgos išsiveržimą.

NAKTIGONĖ apima 52 įvairaus turinio eilėraščius. Tartum mėlynų šilų šlamėjimas, Leonardo Andriekaus subtilus lyrizmas persunkia beveik kiekvieną jo posmelį, kiekvieną jo eilutę. Dažnai jie suskamba muzikiniu tikru pianissimo, pagaudami skaitytoją savo tono tyliu švelnumu. Pvz. "Naktigonė" psl. 7:

Kas man iš tos naktigonės,
Kai viską praganiau!
Beliko pilnatis
Su vientulystės šiurpuliu
Ir lygumos
Pasilgusios aušrų.
Beliko gailestis širdy
Ir atšiauri dalia.
Praganęs aš tave,
Lig ryto skysiuos pilnačiai:
Kokia naktis,
Kokia gaili naktis.

Arba iš "Snaigės" ištrauka psl. 48:

... Ir šakos nebesups tavęs.
Tik mano delnas
Lopšelis tavo bus —
Ilsėk jame,
Kol saulės šypsenoj
Sutirpsime abu.

Taip pat kristaliniu čiurlenimu liejasi jo kūriniai: "Gintarėlis", "Be nieko", "Upės ir dainos", "Brangenybės" ir daugelis, daugelis kitų. "Gintarėlis" psl. 76:

Nemoku verkti,
Negaliu raudoti —
Jau siela, kaip išsekus įlanka
Tu už mane paverk, / tuščia.
Tu už mane raudok.
Prie Baltijos, mažyti gintarėli,
I krantą išmestas nakčia.
Nūn tavo balsas
Begirdi vienas Dievas,
Užmigdęs vėją, bangą ir žvejus.
Tavęs nemyli jūra.
Manęs nemyli žemė —
Apverk, aoverk, mažyti gintarėli,
Dalužė mūsų abiejų.

NAKTIGONĖS temos — gimtosios žemės gili meilė, tėvynės negestantis ilgesys, benamio išeivio beviltiškas likimas, žmogaus tragizmas (prieš amžinybę). Tačiau ne skundas, ne aimanavimas girdėti eilėraščiuose, bet rimtimi paženkinta mintis, kryptanti į filosofinių problemų placiuosius laukus. — "Gyvenimas ir mirtis", "Astronautas", "Vaikai", "Atminimai" ir kiti eilėraščiai.

Gilus kūrinių turinys, apvainikuotas žėrinčia žodine išraiška — labai estetiška, tik užuominomis, tik dailiais palyginimais išsakyta. Negalima nepastebėti poeto didelio asmens subtilumo, išreikšto "Fontane" ir kituose eilėraščiuose.

Lig fontano žinau tiesų kelią —
O paversk balandžiu!
Atsiverkit sidabro varteliai,
Krinta lašas — girdžiu.
Ten kiekvieną balandį paglosto
Asiziečio ranka.
Klauso paukštis jo broliško mosto,
Klauso palmės šaka.

Taip pat "Našlaitis", "Duona" — kad ir paprasčiausia kasdienybės tema, vistiek iš po L. A. plunksnos lieka sudvasinta, lyg pripildyta nepaprastos šviesos.

Atrodo, jog negalima pakartoti, nei pamėgdžioti poeto savito stiliaus: jis yra originalus. Rimtis, minties giluma, perpinta estetinga, grakščia forma. Maloniai krinta į akis jo tikslus saikingumas, kuris paženkina kiekvieną eilėraščių: niekur niekas neperdėta, o eilėraščio galas — lyg tikras brangakmenis, taip nuostabiai atbaigtas, taip netikėtai sužiba autoriaus asmeniniu išgyvenimu, taip įdomiai susiriša su jo dvasiniu pasauliu, jo kuklumu, nuolankumu, asketiškumu. To negali pakartoti bet kas kitas.

Palyginant su pirmosiomis Leonardo Andriekaus knygomis, NAKTIGONĖJE niuresnės nuotaikos, niuresnės padangės. Nakties glūduma, tartum, juoda skraistė, apglėbia jo mintį ir palydi jo kūrinius.

NAKTIGONĖ, Leonardas Andriejus. Išleido Tėvai pranciškonai. Iliustravo Telesforas Valius. Atspaudė pranciškonų spaustuvė. 112 psl. Kaina nepažymėta.

PASAKOS

ILIISTRACIJA

A. MAKŪNAITĖ,
VILNIUS

LIETUVIŲ TAUTOSAKA. Vyr. redaktorius K. Korsakas. I tomas — dainos. Šio dainų tomo redaktorius Abr. Jonynas. Medžiagą paruošė: V. Barauskienė, B. Kazlauskienė, B. Uginčius. Vilnius, Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1962 m. 835 psl. Kaina 3.05 rb.

Stambus lietuviška drobe įrištas tomas pradeda naują lietuvių tautosakos seriją. Dainas spaudai paruošė Mokslų Akademijos lietuvių kalbos ir literatūros institutas ir išleido Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla Vilniuje. I-sis tomas turi 834 psl. ir jame atspausdintos 646 dainos. Daugelio dainų duotos ir melodijos, kurios pridėtos atskirai knygos gale.

Knygoje dar duoti paaiškinimai su dainuotojų amžiaus bei gyvenamos vietos nurodymais, užrašymo data, užrašytojų pavardėmis, archyvo numeriais ir kaip dar įterpta kiek pastabų. Toliau randame abėcėlines dainų pateikėjų ir teksto bei melodijų užrašytojų rodykles, tarmiškų bei skolintinių žodžių žodynėlį, ir pagaliau abėcėlinę dainų rodyklę.

Dainų tekstus paruošė V. Barauskienė ir B. Kazlauskienė; B. Uginčius melodijas, daugumoje iš fonografų plokštelių nurašytas. Tekstus redagavo filologijos mokslų kandidatas Amb. Jonynas, kuris ir paruošė nedidelį aiškinamąjį įvadą. Vinjetes piešė V. Kalinauskas, jos skoningos, be modernizmo išmonių. Visa knyga tik lietuvių kalba. Tiražas 5.000 egzempliorių.

• Madų ir grožio pasaulis

Veda IRENA KAIRIENĖ

1964 M. PAVASARIUI

Vienas iškiliausių New Yorko madų kūrėjų Norman Norell'is savo sausio mėnesio paroda padiktavo pavasario madas. Korespondentai ir kritikai tą jo parodą entuziastingai priėmė. Sakoma, kad kiekviena, madas sekanti, moteris galėjo ką nors iš jo parodytų eksponatų sau prisitaikyti.

Švelni, pusiau palaidų švarkų linija dominavo eilutėse, sijonai daugiausia klostyti. Kaikurie — truputį į apačią paplatinti, kiti beveik siauri, bet ne persiauri.

Daugelis švarkų su apykaklėmis ir raglano rankovėmis, daugelis su tos pačios medžiagos šaliais.

Eilutės pasiūtos iš švelnios ir mažų raštų vilnos. Turkiško rašto, taškuotos ir kitaip margos šilko palaidinės, dažniausiai be rankovių ir dvibortinės.

Dviejų dalių suknelė tebėra labai populiari, praktiška ir dažnai atrodanti kaip eilutė.

Apsiaustų pečiai šiek tiek pakimšti. Labai gausu pelerinų.

Vakarui — ilgos vilnonės megstos suknelės, dažnai siuvinėtos sekvinais. Kokteilinės suknelės — daugiausia dviejų dalių — satininiai sijonai ir megztos, vilnonės bliuzės.

Morellio kolekcijoje buvo mažai tweed vilnos ir mažai pastelinių spalvų.

Oleg Cassini beveik ištisą kolekciją paruošė jaunesniajai kartai. Jo eilutėse sijonai ir švarkai dažniausiai sultingų spalvų. Sijonai — klostyti, paraukti ir lygūs. Bliuzės margos ir dažnai tos pačios medžiagos kaip ir švarko pamušalas. Labai daug įvairaus dydžio taškų ir persiškų raštų (paisley). Cassini suknelės laisvos. Jo šūkis — išlaisvinkim moteris iš aptemtų korsetų.

Vakarui Cassini patiekia juodų mezginių sukneles, aptemtoms liemenėms ir plačiais sijonais.

Spalva šiam pavasariui — balta, baltos suknelės, baltos eilutės, balti apsiaustai ir pelerinos. Taip pat dominuoja tamsiai mėlyna, kuri dažnai kombinuojama su balta.

Skrybėlės pavasarį bus dėvimos milžiniškos, didžiuliais bryliais, plono puošnaus šiaudo, dažniausiai baltos arba natūralios šiaudo spalvos. Gėlėmis jos nebus puošiamos, tik kaspinais. Sakoma, jos bus labai patogios, jei ponios nespėja kartais susišukuoti plaukų. Didelės skrybėlės taip pat suteikia moteriai tam tikro paslaptinumo ir moteriškumo. Visai išraityti turbanoi taip pat madoje. Jie siuvami iš šifono, brokato ir kitų puošnių medžiagų.

Batukai, sakoma, turės "nuoga" išvaizdą. Batų gamintojai apnuogino kulnį, iškirpo šonus, pirštus, palikdami kartais ant kojos tik siaurus dirželius. Iškirptu kulnu bateliai vėl grįžta į madą. Dirželiai naudojami visokiomis varijacijomis — plonyčiai kaip makaronai, platesni ir visai platūs, dėdami T raidės pavidalu skersai, išilgai. Bateliai iš supintų dirželių dėvimi prie vakarinių suknelių ir iš plačių diržų — sportiniam apsirengimui.

"Mulai" (batai tik su priekiniu plačiu diržu ir atdaru užpakaliu) taip pat dėvimi vakare — su ne per augštu plonu kulneliu ir žemu, platesniu — dienos metui.

Visokie kraštutiniai batų madose yra jau praėity, tai liečia ir labai smailius galus. Modernus batas turi būti paapskritintais pirštais. Tokie paapskritinti pirštai reikalauja ir šiek tiek platesnių kulnelių, tuo būdu kulneliai įgyja naujas piramidžių, špilių ir konusų formas.

Batų spalva pavasariui, kaip ir kitos aprangos, dominuojanti balta. Gausu ir juodos kombinacijų. Šviesi smėlinė (beige) taip pat madoje, bet tamsesnė reta. Vidurvasariui — žalia, mėlyna, ružava ir raudona bus taip pat dėvima.

Drauge su puošniu iškarpytu batuku bus dėvimos ir puošnios kojinės. Jau dabar New Yorke yra pasirodžiusios mežginio rašto nylininės kojinės. Jos bus gaminamos taip pat įvairių spalvų.

Moterų išvaizda

Moterys ateinančių pavasarį bus, pagal madų kūrėjų pranašavimą, daug moteriškesnės — su plaukiančiu šifonu, plačiabrylėmis skrybėlėmis ir pusiau laisvomis suknelėmis. Saulės akiniai suteikia to, ko visos moterys trokšta — paslaptinumo.

Oleg Cassini šiemet nukreipė savo talentus į akių papuošimus, kitaip tariant — įremavimus. Greitu laiku jo kolekcijos pasieks populiariąją rinką.

Šiemet madinga moteris dėvės saulės akinius dieną ir vakare. Vakare akinių rėmai puošiami blizgučiais, kartais jie siauri — pailgi, kartais apskriti kaip ratai. Sportui saulės akiniai dengia beveik pusę veido, jie panašūs į tuos, kuriuos dėvi mechanikai dirbtuvėse. Kiti, dėvimi gatvėje su sportiniais drabužiais, katės akių formos.

KOSMETINĖ CHIRURGIJA

Sakoma, kosmetinės chirurgijos pradžia buvo prieš 2000 metų, kai Kleopatrai buvo nuimta nuo nosies kuprelė.

Hollywoode kas trečias aktorius, atrodo, turėjęs šiokią ar tokią kosmetinę pataisą. Marlenai Dietrich jau keletą kartų buvo "pataisytas" veidas, kanadiečiams dainininkams Paul Anka ir Teresai Stratas išlygintas nosies kumpumas.

Tokių "pataisymų" kaina yra maždaug kaip televizijos aparatų — pradedant paprastais portatyviniais ir baigiant liuksusiniais spalvotais priimtuvais.

Pacientų kosmetiniai chirurgai suranda visur. Tik išimtiniais pakrikusiais nervais pacientams šis patarnavimas atsakomas.

Tokios rūšies operacija, pavyzdžiui,

buvo atsakyta vienai vyresnio amžiaus moteriai, kuri tikėjosi, pakeitusi išvaizdą, atsivilioti savo prarastą vyrą. O šis metė ją dėl dešimčia metų jaunesnės moters.

Jei operuojama grynai kosmetiniu tikslu, chirurgas turi būti tikras, kad pacientas nenorį tuo kompensuoti savo neurotinės prigimties. Tokiu atveju pacientas niekad nebus laimingas, nežiūrint kaip gerai operacija būtų pasisekusi. Jis vis ras dėl ko skųstis. Kosmetinės operacijos dabar turi tiek galimybių kad ne veltui kaikurie specialistai vadina save skulptoriais. Sako, kiekviena moteriškė norėtų būti panaši į Elizabeth Taylor, bet būtų klaidinga kiekvienai uždėti Elizabeth'os nosi. Reikia atsižvelgti į kitus veido bruožus ir į charakterį. Plastinė operacija turi būt atlikta estetiškai.

Kai kurios merginos po pakeitimo nosies išėjo į modelius, o viena namų šeimininkė pakliuvo į sceną, kaip komedijos aktorė. Bet, keista, kad artimieji ir draugai to pakeitimo nepastebi.

Vienas gydytojas, kuriam teko pakeisti visą eilę nosių, sako: "Mūsų tikslas neduoti tam tikrą nosį, bet pakeisti į tinkamą nosį, kuri atrodytų kuo natūraliausiai. Jei kas iš draugų atkreipia dėmesį ir sako — 'Tu atrodei kitaip' — ar tai nauja šukuosena?' — tada mūsų operacija pavykusi."

Didžiausias pasikeitimas įvyksta, kada nuimama nukabusi oda ir riebalai — vadinamieji po akimis. Tai pajauna žmogų dešimčia metų. Kiek sunkiau sutvarkyti pilną veidą. Liesieji pacientai daug sėkmingesni.

Katalikų Bažnyčia yra griežtai nusistačiusi prieš tokias operacijas, kurių pagrindas yra gryna tuštybė. Vienas iš Katalikų Informacijos Agentūros kunigų yra pareiškęs: "Bažnyčia jaučia, kad tokios operacijos iškelti mummyse ne tokius jau kilnius motyvus. Mes nesakome, kad tai yra nuodėmė, bet tai aiškiai atstovauja kraštutinę materialistinę pažiūrą į gyvenimą".

Patarimai žemo ūgio moterims pagal Ch. Dior

Svarbiausia vengti dideliais ornamentais medžiagų, nes tai dar labiau mažina. Taip pat reikia vengti per daug margų ir skirtingų spalvų, nes padali-

na figūrą. Švarkus ir sijonus nešioti kiek ilgesnius, nes tai paaugština. Vengti bolero.

Moterys, turinčios siaurą liemenį, visada gali nešioti plačius sijonus, tik bliuzelė ar suknelės viršutinė dalis turi būti daugiau priglundusi prie kūno.

Išilginiai dryžiai žemoms tinka, tik jie turi eiti ne nuo pečių tiesia linija, bet kiek įstrižai.

Taip pat reikia vengti peraugštais užkulniais ir storais padais batų, nes visa tai mažai paaugština, o išvaizdą sugadina.

Žemos moterys atrodo moteriškiau, nei augstosios, reikia tik tuos privalumus išnaudoti stilingai ir skoningai rengtis. Spalvas galima dėvėti įvairias, reikia pasirinkti, kuri spalva geriausiai tinka individualiai. Turinčioms ilgus liemenis, patartina nešioti plačius diržus, trumpam liemeniui — tik siauri dirželiai. Pasirenkant paltus reikia vengti plačių ir laisvų. Geriausia tinka siauri, figūrai pritaikyti, apačioje varpo formos. Apkablės turi būti mažos, rankovės neperplačios.

Skrybėlės tik mažos! Vengti perkrautų papuošalais.

MANEKENO ISTORIJA

Anglas Charles Frederick Worth 1820 m., atidarydamas savo madų salioną Paryžiuje, nė nesvajotojo, kad tapų žymus ir turtingas dėl vienos įkūnytos minties, kuri vėliau prigijo visame pasaulyje.

Worth pastebėjo, kad viena jo pardavėja visuomet parduodavo žymiai daugiau medžiagos, negu kitos. Jis paklausė, kokiu būdu ji to pasiekia, toji atsakė: "Aš imu medžiagą ir vynioju ją ant savęs įvairiais būdais, atsižvelgdama į tai, kokią suknelę pirkeja nori pasiūti".

Toji pardavėja buvo jauna ir grakšti, todėl nenuostabu, kad medžiaga ant jos atrodydavo gražiai ir tuo sužadinavo pirkejų norą medžiagą pirkti.

Worth pradėjo rodyti savo parduodamųjų drabužių pavyzdžius, užvilktus ant gražuolės pardavėjos. 1825 m. jis suruošė pirmąją didelę madų parodą, jai panaudodamas kaip modelį savo pardavėją. Paroda labai pasisekė ir Worth iš karto išgarsėjo, o jo pardavėja tapo jo žmona.

Worth turėjo būti dėkingas savo gabiajai gražuolei žmonai už jos idėją, nors ji ir nebuvo visai nauja. Naujiems drabužiams ir seniau buvo naudojamos lėlės, bet Worth tam tikslui panaudojo gyvą modelį.

Negyvųjų lėlių išradėjas buvo dominikonų vienuolis Bartolomeo. Jis buvo gana gabus tapytojas. Vienuolyno taisyklės buvo griežtos ir jis negalėjo savo tapybai naudoti natūralius modelius. Jis iš molio, medžio ir vielos pasidarydavo "lėlių", kurias galėjo atitinkamai palenkti ir įvairiose pozose naudoti savo darbams kaip modelius.

Vienuolis Bartolomejus gyveno 1472 - 1517 m. Florencijoje, Italijoje. Jo pavyzdžiu pasinaudojo vėliau ir kiti menininkai, kurie būtų galėję rasti gyvų modelių, bet daug brangesnių, negu dirbtiniai. Be to, lėlės galėjo "kantariai" išbūti vienoje padėtyje ištisas valandas, ar net dienas.

Italai tokias lėles pavadino "manichiano", olandai "maeneken", prancūzai "mannequin".

V. Č.

BALFŲ ATSIŠAUKIMAS I LIETUVIŲ VISUOMENĘ

Mieli tautiečiai! Kovokime dėl Lietuvos laisvės, padėdami savo siuntiniais pavergtam lietuviui. Jam galime padėti, atsisakydami mums mažai reikalingų įvairių dovanų, o pinigų persiųskime BALFui — 105 Grand Street, Brooklyn, N.Y., USA, kad BALFas galėtų padėti tautiečiams Sibire ir Lietuvoje.

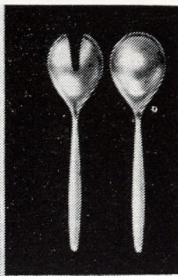
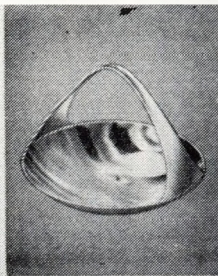
Tautos nelaimės metais, net didieji ir turtingi kraštai surenka brangenybes, atsisako blizgučių ir prabangos tautai gelbėti.

Kun. L. Jankus

Dr. Vydūno literatūrinės premijos konkurso jūry komisija, susidedanti iš Jono Kardelio, Anso Lymanto, dr. Henriko Nagio, Emilio Martyno Naburo ir Viliaus Pėteraičio, susipažinusi su konkursui patiektais veikalais, š.m. sausio 21 d. balsų dauguma paskyrė dr. Vydūno vardo literatūrinę premiją \$1000 dr. Martynui Anysui už jo rankraštinių veikalų "Senprūsų giminių kovos su vokiečių riterių ordinu nuo 1230 ligi 1283 metų".

• Šeimininkų kampelis

Veda A. RUSINIENĖ

Velykinis biblijinis pyragas — Simnel

Proporcija:

- 1 puodukas džiovintų Korinto vynuogių (currant), nuplautų ir nusaustų
- 1/4 puoduko supjaustytų virtų žievelių (fruit peels)
- 1 arbat. šaukštelis tarkuotos citrinos žievelės
- 2 1/3 puoduko sijotų miltų
- 2 šaukštukai kepimo miltelių
- 1/2 šaukštuko druskos
- 1 puodukas (1/2 svaro) sviesto,
- 1/4 puoduko cukraus
- 5 kiaušiniai
- migdolų pastos.

Darbas:

Korinto vynuoges, žievutes, tarkuotą citrinos žievelę sudėti į dubenį. Miltus, kepimo miltelius, druską persijoti kartu ir užpilti ant vaisių. Viską sumaišyti. Atskirai išsukti sviestą iki purumo ir po truputį dėti cukrų iki viskas susivienodins. Gerai išsukus, dėti kiaušinius po vieną atskirai, dar gerai išplakant po kiekvieno įdėjimo. Miltų ir vaisių mišinį sudėti į sviestą ir gerai išmaišyti. Apvalią arba keturkampę formutę ištepti ir iškloti vaškinio popierium. Pusę visos masės sudėti į formutę ir šaukštu gerai išlyginti. Iškočioti pusę migdolų pastos į apskritą blyną tik vienu colių mažesnę negu formutę. Užkloti ant formos esančios masės, tuomet sudėti likusią masę ir išlyginus dėti kepti.

Kepti vieną valandą ir 45 minutes lengvam karštyje — 300-325° F. Išėjus leisti pravėsti apie 10 minučių ir išversti iš formos. Kai visai atvės, nuimti popierių, apversti ir pyrago viršų aptepti kiaušinio baltymu. Iško-

čioti likusią pusę migdolų pastos ir uždėti ant viršaus. Puošti galima įvairiai.

Migdolų pasta:

- 1/2 svaro nuluptų migdolų
 - 1 puodukas cukraus
 - 3 puodukai pudrinio cukraus
 - 2 kiaušiniai
 - 1 šaukštelis migdolų ekstrakto.
- Sutarkuoti arba sumalti migdolos, sudėti cukrų, kiaušinius ir migdolų ekstraktą. Suminkyti viską iki pasidaręs tinkama kočiojimui masė.
- Migdolų pastos galima gauti ir padarytos krautuvėje — Almond paste.

Vėjo maišeliai

Proporcija:

- 1 puodukas vandens
- 1/4 svaro sviesto
- 1 puodukas miltų
- 4 kiaušiniai.

Darbas:

Vandenį užvirinti puode, sudėti sviestą ir pamaišius dar pavirinti truputį. Sumažinti karštį, dėti visus miltus iš karto smarkiai maišant šaukštu. Maišant dar pavirinti apie 2 minutes iki mišinys sutirštės ir nebelips prie kraštų. Nukelti puodą nuo ugnies, dėti kiaušinius po vieną, sukančiais labai smarkiai elektriniu maišytuvu. Sudėjus visus kiaušinius dar gerokai paplakti iki mišinys pasidarys blizgantis ir lengvai kris nuo šaukšto.

Dėti po šaukštą ant neteptos skardinės ir kepti 425° karštyje 45 minutes. Bus apie 12 "vėjo maišiukų".

Atvėsinti ant skardinės. Atvėsinus "vėjo maišeliams" nupjauti viršų, išimti vidų esančią netrapią dalį ir pripildyti kremu. Galima pildyti plaktos

grietinės kremu arba sumaišius su pudingu.

Kremas:

- 1 pokelis butterscotch pudingo miltelių
- 1 šaukštas tarkuotos apelsino žievelės
- 1 1/4 puoduko pieno.

Visus produktus sumaišyti ir virti dvigubam puode iki pradės tirštėti. Atskirai išplakti du kiaušinio trynius, truputį karšto pudingo įdėti į trynius ir greit išmaišyti, tuomet viską supilti į pudingą ir kaitinti maišant iki pudingas užvirs. Atšaldyti. Išplakti 1/2 puoduko tirštos grietinės, sudėti į atšaldytą pudingą, išmaišyti ir pripildyti "vėjo maišelių". Uždėti nupjautą viršų ir dar galima apipilti šokoladinio glajumi.

Šokoladinis glajus:

Ištirpinti 1 unciją nesaldyto šokolado ir 1 šaukštą sviesto virš karšto vandens. Sumaišyti 1 1/2 šaukšto karšto pieno su 3/4 puoduko pudrinio cukraus ir truputį druskos. Viską sudėti kartu ir išmaišyti. Užpilti šaukštuku ant "vėjo maišelių" kol dar glajus karštas.

Veršiena grybų padaže

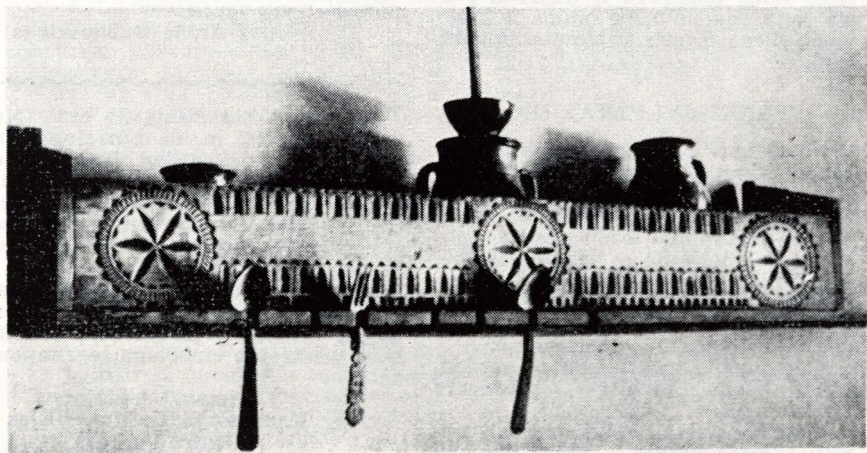
Proporcija:

- 1 svaras veršienos be kaulo (peties), supjaustytos kvadrataukais
- 2 šaukštai kepimui alyvos
- 1/2 šaukštuko druskos
- truputį pipirų (kas mėgsta, galima pridėti svogūno)
- 1 dėžutė (10 oz.) pjaustytų grybų (arba 1/2 sv. šviežių, virtų)
- grietinės
- 2 šaukštai sviesto arba margarino
- 2 šaukštai miltų
- 3 puodukai virtų ryžių.

Darbas:

Alyvoj apkeptinti veršieną iki aprudos. Pridėti pipirų, druskos ir 1/2 puoduko vandens. Užvirinti, sumažinti karštį ir uždengus troškinti 1 valandą arba iki mėsa bus minkšta. (Įpilti vandens laike troškinimo, jei vanduo išgaruos). Nusunkti grybus ir į sunką pridėti grietinės tiek, kad pasidarytų 1 1/4 puoduko.

Ištirpinti sviestą keptuvėje, sudėti miltus. Pakepinus truputį miltus, supilti grietinės ir grybų sunkos mišinį. Virti maišant iki sutirštės. Supilti padažą ir grybus ant mėsos, pakaitinti. Virtus karštus ryžius sudėti į gilesnę lėkštę padarant pakraščiuose žiedą, o vidury duobutę. Duobutėn supilti mėsą su padažu. Gražesnei spalvai, ryžių paviršių galima apibarstyti trupučiu paprikos. Duoti karštą. 4-6 porcijos.

LENTYNĖLĖ INDAMS.

Lietuvių liaudies menas

Valgiui įrankiai
Lietuvių liaudies menas

Kavos pyragas su obuoliais

Proporcija:

- ¼ svaro sviesto
- ⅓ puoduko cukraus
- 1 pokelis vanilijos cukraus
- 2 kiaušiniai
- 4 šaukštai pieno
- 4 lašai citrinos ekstrakto
- 1 puodukas miltų
- ⅓ puoduko krakmolo
- 2 šaukštukai kepimo miltelių — Backpulver
- truputis druskos.

Trupinėliams:

- ⅔ puoduko miltų
- ¼ puoduko cukraus
- 1 pokelis vanilijos cukraus
- 2½ uncijos sviesto (¼ svaro).

Darbas:

Ištrinti sviestą, sudėti cukrų ir sukuti iki purumo. Sudėti vanilijos cukrų ir citrinos ekstraktą. Miltus ir krakmolą ir kepimo miltelius persijoti pora kartų. Kiaušinius dėti po vieną gerai išsukant, po to dėti persijotus miltus su kitais priedais, gale supilti pieną. Išsukus išpilti į paruoštą skardą, išlyginti šaukštu ir ant viršaus dėti nuplautos ir skiltelėmis supjaustytus obuolius, guldant vieną šalia kito. (Galima vartoti ir kitokius vaisius arba uogas — slyvas, braškes ir pan.).

Trupinėliams skirtą proporciją atskirai išsukti: sviestą su cukrum ir vanilijos cukrum. Sudėti miltus ir paminkius padaryti trupinėlius, kuriais apiberti visą pyrago paviršių. Trupinėlius geriausia daryti pirmiausia ir padėti šaldytuvui, kad atvėstų. Per tą laiką paruošti pyragą kepimui. Kepti vidutiniam karšty 350–400° F 45-50 minučių.

APIE POMIDORUS

Ar pomidorų tėvynė yra Peru, ar Meksika iki šiol dar mokslininkai ginčijasi. Tikra, kad juos jau augino indėnai dar prieš Kristupą Kolumbą.

I Europą pomidorus atvežė 16 amž. ispanų ir portugalų jūreiviai. Pomidorai yra bulvinių daržovių šeimos atstovai. Šiai šeimai taip pat priklauso mandragora, šunvyšnė (beladona), blekotas — viduramžiais vadinami "burbininkų prakeiktais nuodais", nors tai pačiai šeimai priklauso ir bulvės.

Tikra pomidorų karjera prasidėjo 19 amž. mūsų laikais Amerikoje ir Europoje yra didžiausios pomidorų plantacijos. Pomidorai nėra vienmečiai augalai, šiltuose kraštuose, kur nebūna šalno, jie gali augti ir duoti derlių eilę metų be pertraukos.

Astekai pomidorus vadina "Istomate". I Europą jie atkeliavo kaip "pomi del Peru" — vaisiai iš Peru. Italai juos vadina "poma d'oro" — auksiniai vaisiai, taip pat "tumatle americanorum". Iš čia ir kilo jų pavadinimas "pomidorai" ir "tomatai".

Pomidorai nėra maistingi — negalima jų prisivalgyti iki soties. 100 gramų pomidorų duoda nuo 15 iki 20 kalorijų, todėl jie ir netukina. Juose yra daug vitaminų — A, B, C, D, ir E — bei mineralinių druskų. Be vitaminų pomidoruose yra potašo, kalcio, sodos, geležies, vario, fosforo, chloro, nikelio ir kobalto, kuris puikiai veikia veido spalvą. Be to jie turi citrinos ir obuolių rūgšties.

Pomidorai yra švelni, šlapumą varanti ir liuosuojanti priemonė. Pomidoruose esančios šarminės medžiagos neutralizuoja rūgščių perteklių, kuris atsiranda organizme maitinantis mėsą, kepsniais, miltiniais valgiais ir saldumynais.

Daug pomidorų patariama valgyti laikantis dietos prieš nutukimą, sergant cukralige, inkstų ir širdies ligomis.

Kadaise kilo gandas, kad pomidorai sukelia vėžį. Mat 1930 m. Ženevoje prof. Aksėnas įskiepijo žiurkės pomidorų tyre, ir tai jose iššaukė pūlinį. Kąžkas pavadino tą reiškinį vėžiu, ką vėliau ir pats tyrinėtojas paneigė.

Pastaruoju metu surasta daug daugiau pomidorų privalumų. Jie gaivinančiai veikia mūsų odą — ją atjaunina, gražina veido spalvą. Taip pat raminančiai veikia nervų sistemą, mat juose yra bromo druskos. Grožio salionai pataria savo pacientėms kasdien tepti veidą pomidoru ir nuplauti švairiu šaltu vandeniu, be muilo, ir kiekvieną dieną išgerti stiklinę pomidorų sulkos.

PRAKTIŠKI PATARIMAI

- Pabaigus kepti žuvį, įpilkite keptuvėn truputį acto ir pakaitinkite. Panaikins nemalonų kvapą pasklidusį virtuvėje. Actas tinka ir cigarečių dūmų kvapo pašalinimui kambariuose. Įpilkite acto į lėkštutę ir palikite kambaryje kelioms valandoms.

- Verdant kremą tortui pertepti, įdėkite žiupsnelį "cream of tartar" — apsaugos kremą nuo sukietėjimo.

- Pridėkite truputį sodos į verdančias šviežias daržoves — pasidarys minkštesnės.

- Verdant ryžius reikia įspausti truputį citrinos sulkos — ryžiai bus baltesni ir nesulips.

• Laiškai

Gerbiamoji Redaktore,

Vartydama "Moters" puslapius, gėriuosi jos turiniu ir išvaizda.

Kas domisi pedagoginiais klausimais, tiems įdomus S. Vaišvilienės straipsnis apie montessorinio auklėjimo metodus: "Nauji vėjai ir naujos idėjos jaunimo auklėjime".

Labai įdomus ir aktualus, ypač šieivijoje, L. Imbrasienės straipsnis "Moters pareigų klausimu". Straipsnis duoda rimto pagrindo tapti diskusiniu dėl skirtingų pažiūrų į dirbančias ir nedirbančias moteris, kurios atlieka tik savo natūralios prievolės uždėtą pareigą.

Idomūs ir skatinantys Čikagos lituanistinių mokyklų mokinių pasisakymai lietuviybės išlaikymo klausimu.

Su geriausiais linkėjimais —

K. Masiulienė,

Beverly Shores, Ind., USA.

Linksmų šv. Kalėdų, laimingų Naujų Metų linkiu Katalikių Moterų Draugijai Kanadoje, prašydama Dievo palaimos su ištverme tęsti toliau patrijotišką darbą, leisti žurnalą "Motėris". Kiek daug jis duoda reikšmės lietuvių materialiai gyvenančiai toli nuo tėvynės! Su didžiausiu pasididžiavimu ji rodau brazilėms. Toks įdomus žurnalas, geri straipsniai, naudingi patarimai, puikios iliustracijos — visa rodo su kokia meile yra leidžiamas žurnalas. Aš turiu laimę, kad jau kelinti metai mane lanko "Motėris". Tik katalikė gali taip užjausti tautietę. Skaitydama "Motėrį" jaučiuosi tarp Jūsų. Trūksta žodžių išreikšti dėkingumui. Tiek metų jau praėjo, o mes Rio nė kartą neatsiskaitėm už "Motėrį". O kiek lietuvių jis lanko Rio de Žaneire. Tikrai būtų neįmanoma su mūsų valiuta užsisakyti. Brazilijoje kas kartą padėtis sunkesnė, daug kartų galvoju ar šį kartą ateis "Motėris", gal jau nusibodo mus šelpti tiek laiko. Bet žiūrėk ir atleikia margas paukštelis, palinksmina paguodamas taip kartais pavargusią širdį. Pasiskaiciusi įgaunu naujų jėgų kovoti su kartais taip sunkiu likimu. Dar kartą dėkoju Katalikių Moterų Draugijai ir visoms moterims, kurios prisideda prie leidimo "Motėris" finansiskai ar darbu. Dėkoju visų Rio de Janeiro lietuvių vardu.

Jūsų Anelė Dubauskienė

I Braziliją siunčiame 25 egz. "Moters". Iki 1962 m. už ten siunčiama žurnalą sumokėdavo liet. Kunigų Vienybė, vėliau K.V. atsisakius mokėti, nepaliovėme sustusios, siunčiame veltui, nes Brazilijoje gyvenančios lietuvės tikrai yra nepajėgios pačios užsimokėti.

Būtų labai daug padėta "Moters" išsilaikymui, jeigu atsirastų suprantančių reikalą ir išsiginčijusių žmonių bent keletą ten siunčiamų egz. apmokėti.

"Moters" leidėjos:

Kanados L. K. Mot. Dr. J. Centro Valdya

• Atsiųsta paminėti

K. V. Tauras "Guerilla Warfare on the Amber Coast". Published by Voyages Press, 35 West 75th Street, New York City 23. Printed in United States of America. Copyright by Lithuanian Research Institute 1962.

Veikalas iš Lietuvos partizanų veiklos tarp 1945-52 metų, komunistų okupacijos teroro veiksmų potvarkius ir prieš Lietuvos suverenines valstybes neteisėtą įjungimą į Sovietų Sąjungą. K. V. Tauras, karys, laisvės kovų organizatorius ir aktyvus dalyvis. Herojiškos lietuvių karių pastangos apginti tautos laisvę. Tas kovas turėtų žinoti kiekvienas lietuvis, o ypač mūsų jaunimas, kuriam teks kovoti už savo tautos laisvę diplomatinėje srityje, kultūrinėje, o gal ir su ginklu rankose.

Leonardas Andriekus "Naktigonė". Lyrika. Brooklynas 1963 m. 111 psl. Eilėraščiai lyrinio bei religinio turinio, kurie pasižymi dideliu švelnumu ir įsijautimu daiktų ir nuotaikų detalėse. Forma ir stilius klasiniai. Kaina nepažymėta. Dail. T. Valiaus iliustracijos.

Maironis "Jaunoji Lietuva". Poema. Nidos Knygų Klubas leidinys Nr. 43, 1963 m. 1-2, Ladbroke Gardens, London W. 11. Gr. Britain. Kaina minkštais viršeliais 5 šilingai, \$1, 3 DM; kietais — 7 šil., \$1.50, 4.20 DM.

E. Valionienė "Žinučių Varpeliai". Eilėraščiai. Buenos Aires, 1958 — V. Kudirkos metais. Autorė visas teises pasilieka sau. 96 psl. Visi eilėraščiai daugiausia religinio turinio, įsijaučiant į gyvenimo prasmę ar gamtos grožį ir jos paslaptis.

Laimutis Švalkus "Didžioji Auka". Kovojančios Lietuvos trijų veiksmų drama. Išleido "Saltinis" Londono Lietuvių Sporto ir Socialinio Klubas lėšomis 1963 m. Kaina 3/6 šilingo arba 50 ct. Gaunama: "Saltinis", 21. The Oval, Hackney Rd., London, E. 2. Gr. Britain.

Vladas Šlaitas "Be gimto medžio". Eilėraščiai. Nuotaišai — tėvynės ilgesys ir jauno poeto tragizmas didmiesčio vilionėse. D. Britanijos Lietuvių Sąjungos leidinys. Spausdino Nida Press, London, W. 11. 43 psl. Kaina nepažymėta.

Pulgis Andriušis "Purienos po vandeniu" (Dykaduonio pasakojimai). Nidos Knygų Klubas leidinys Nr. 46, 1963 m. 1. Ladbroke Gardens, London, W. 11. Great Britain. Jumoristinio stiliaus lietuvių gyvenimo vaizdai iš nepriklausomos Lietuvos laikų. 158 psl. Kaina \$1 arba 5 šilingai. Kietais viršeliais pusantro karto daugiau. Nenariams dvigubai.

Pulgis Andriušis "Rojaus Vartai". Nidos Knygų Klubas leidinys Nr. 28. Kaina ta pati, kaip "Purienos po vandeniu". Nenariams dvigubai. Jumoristinio stiliaus apysaka — vaizdas iš kaimo žmonių buities nepriklausomos Lietuvos laikais. Turtinga ir charakteringa rytiečių tarme, gausus žodynas. Kas silpniau moka lietuviškai tiems bus sunkiau skaityti. Pulgis Andriušis moka kalbėti su jomoru ir apie liūdus ir tragiškus įvykius. Praskaidrina nuotaiką ir dėl artistinio bei dramatiško gyvenimo vaizdavimo, kaip tikras literatūrinis kūrinys teikia skaitytojui pasigėrėjimą.

Dr. Jonas Grinius "Mano viešnagė Amerikoje". Išleido J. J. Bachunas, Sodas, Mich., USA. Atspausda iš "Europos Lietuvio" 1963 m. Nr. 18-26.

Tai autoriaus kritiškas ir nuoširdus žodis apie išeivių lietuvių patriotinį bei kultūrinį gyvenimą. Europos lietuviai, gyvendami kitose sąlygose ir kultūrinėse aplinkybėse, daugiau pastebi mūsų gyvenimo amerikines neigroves.

Rinktinė Nr. 14. Nidos Knygų Klubas leidinys 1963 m. Kaina 50 ct. Rinktinė įeina kas trys mėn. Rinktinėje yra žymimas medžiagos šaltinis ir imamos tik charakteringiausios straipsnio vietos.

Lietuvių Dienos — Lithuanian Days, 1963 m. lapkričio mėn. Viršelyje Juozas Kapočius, Lietuvių Enciklopedijos leidėjas ir LE dešimtmečio paminėjimas, iliustruotas nuotraukomis. Iliustracijos Povilo Kaupo. Labai turiningas ir įdomus numeris.

Gruodžio mėn. viršelyje kan. Mykolas Vaitkus. Turinyje: Audiencija pas popiežių; VLIKo minėjimo komitetas ir laisvės kovos ir tautos valia. Iliustracijos dail. Broniaus Murino ir dail. Pautieniaus straipsnis apie dail. Daug vaizdų iš politinio ir kultūrinio lietuvių gyvenimo.

Žurnalo adresas: Lithuanian Days, 4364 Sunset Blvd., Hollywood 29, California, USA. Metams prenumerata 6 doleriai.

Knygų Lentyna, 1963 m. Nr. 2. Lietuvių Bibliografinis Tarnybos biuletenis — Bibliographia Litwana. Leidžia Vytautas Saulius, Danville, Ill., USA. Turinyje: Aleksandro Ruzanec-Ruzancovo biografija ir Lietuvos išeivių išleistų knygų bibliografija. 1963 m. balandžio-liepos mėn.

Ateitis, 1963 m. gruodis, Nr. 10. Šiame numeryje: Kovon už geresnį pasaulį; Moksleivių Ateitininkų S-gos suvažiavimas Čikagoje. Gražiai iliustruotas iš jaunimo suvažiavimo ir kitos veiklos. Lietuvių katalikiškojo jaunimo žurnalas. Vyr. red. Rimantas Repšys. Adresas: 6540 S. Campbell Ave., Chicago 29, Ill. USA. Metinė prenumerata \$5, garbės — \$10.

Viltis, A Folklore Magazine. 1963 m. gruodis ir 1964 m. sausis-vasaris. Redaktorius V. F. Bieliaus, P.O. Box 1226, Denver 1, Colo., USA. Žurnalo adresas: 325 East 18th Ave., Denver, Colo., USA. Metams \$3, dviem metams — \$5.

Atgarsiai, Venezuelos Lietuvių Savišalpos Bendruomenės dvimėnesinis leidinys. Leidžia: Caracas apyl. v-ba. Adresas: Avenida "A" Nr. 5, Quinta "Jurgis", La Carlota, Caracas, Venezuela.

Prancūzijos Lietuvių žinios. Leidžiamos Paryžiuje.

Laiškai Lietuviams. Red. K. Trimakas, SJ. Adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill., USA.

Lietuvos Pajūris. Mažosios Lietuvos Bičiulių Dr. Jono Centro Valdybos leidinys. Vyr. red. A. Lymantas. Redakcijos ir adm. adresas: 5260 — 10th Ave., Rsmst., Montreal, P.Q.

Pasaulio Lietuvių. Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba. Nr. 1, 1963 m. Redakcija: 18308 Hiller Ave., Cleveland, Ohio, USA. Adm.: Edv. Karnėnas, 1118 Rutherford Rd., Cleveland Hts., Ohio, USA. Prenumerata metams \$1.

Moterų Dirva. ALRK Moterų s-gos organas. Redaktorė Dale Murray, administratorė Ann Ivins.

Lietuviai Amerikos Vakaruose. Informacinis Liet. Bendruomenės leidinys iš lietuvių gyvenimo vakarinėje Amerikoje. Adresas: Lithuanians in Western America, 4366 Sunset Blvd., Los Angeles 29, Calif., USA.

Žvaigždė. Tėvų jėzuitų leidžiamas religinio turinio žurnalas. Adresas: 2345 West, 56th Street, Chicago, Ill., USA. Redaktorius Alg. Kezys, SJ.

Šaltinis, Tikiybinės bei tautinės minties Anglijos lietuvių katalikų laikraštis. Redaguoja kun. S. Matulis, MIC. Adresas: 21 The Oval, Hackney Rd., London, E. 2. England. Spausdina Nida Press, Londone.

Garbės prenumeratos:

Abraitienė V., Cleveland, Ohio.; Bie-lauskaitė L., Chicago, Ill.; Dėdiniene E., Brooklyn, N.Y.; Augaitienė S., Tillsonburg, Ont.; Racevičienė J., Detroit, Mich.; Paukštienė M., Scarborough, Ont.

Žurnalui aukojo:

Prel. M. Krupavičius, Chicago, Ill., \$8; Dėdiniene E., Brooklyn, N.Y., \$5; Skiptienė L., Chicago, Ill., \$4; Abraitienė V., Chicago, Ill., \$3;

po \$2: Genčiuvienė M., Mt. Brydges, Ont., Kapocienė M., Dorchester, Mass., Kuprionienė M., Ruston, Luiziana, Ribokienė E., Omaha, Nebr.;

\$1.50: Dulskienė A., Oak Lawn, Ill.;

po \$1: Ambrzevičienė S., Cleveland, Ohio, Aneliskienė M., Los Angeles, Calif., Bajorūnienė M., Detroit, Mich., Balčytienė M., Chicago, Ill., Baltrušaitytė A., Toronto, Ont., Balzariene K., Chicago, Ill., Biliūnienė J., Port Chester, N.J., Bluzienė K., Welland, Ont., Bublėnė S., Detroit, Mich., Čipkienė S., Cleveland, Ohio., Danilevičienė J., Chicago, Ill., Garkevičienė A., Midland, Ont., Giedraitienė E., Hamilton, Ont., Grincevičienė A., Langton, Ont., Grinienė T., Chicago, Ill., Grušienė E., Brockton, Mass., Gurinienė J., Chicago, Ill., Jakubauskienė L., Chicago, Ill., Jonkaitienė L., Selkirk, Anglija, Kazlauskienė G., Waterbury, Conn., Kizlauskienė A., Cicero, Ill., Kučiauskienė R., Chicago, Ill., Kulbokienė V., Boston, Mass., Kuzavinienė V., Los Angeles, Calif., Lavinskienė V., Cicero, Ill., Leleivienė J., Richmond Hill, N.Y., Leschinskienė A., Detroit, Mich., Martinkaitienė P., Cicero, Ill., Masiulienė K., Beverly Shores, Ind., Mažekienė V., Delhi, Ont., Mažonienė J., Toronto, Ont., Milčienė A., Manchester, Conn., Oželienė S., Chicago, Ill., Pristernik E., Rockaway, N.J., Prunskytė A., Chicago, Ill., Pupienė Z., Chicago, Ill., Puškoriūtė A., Cleveland, Ohio, Ratavičienė A., Otterville, Ont., Rugienienė E., Eden, Ont., Sandargienė A., Cleveland, Ohio, Ščepanavičienė Z., Toronto, Ont., Sinkevičienė S., Toronto, Ont., Slavinskienė S., Hamilton, Ont., Šlitterienė K., Waukegan, Ill., Stančienė G., Montclair, N.J., Stasienė S., Cleveland, Ohio, Staškevičienė O., Port Colborne, Ont., Steigulienė S., Glen Meyer, Ont., Švėgždienė E., Toronto, Ont., Traškevičienė M., Toronto, Ont., Vaičiulienė E., Pembroke, Ont., Vileniškienė O., Dorchester, Mass., Viskantienė G., Chicago, Ill., Žibienė K., Paterson, N.J., Žičkuvienė A., Chicago, Ill., Ziedonienė S., Cleveland, Ohio, Žumbakienė S., Chicago, Ill., Žvinakienė B., Chicago, Ill.